

RAHOITUSLASKELMA OSANA YHDISTYKSEN TILINPÄÄTÖSTÄ

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Opinnäytetyö
Tradenomi
Liiketalouden koulutusohjelma
Syksy 2019
Markus Huhtala

Tiivistelmä

Tekijä(t) Huhtala, Markus	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 37, 9 liitesivua	Valmistumisaika Syksy 2019
Työn nimi Rahoituslaskelma osana yhdistyksen tilinpäätöstä		
Tutkinto Tradenomi (AMK)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii tilintarkastusyhteisö X. Opinnäytetyössä tuotetaan rahoituslaskelmamalli yhdistysten tilinpäätösten tilintarkastamiseen. Tuotettu rahoituslaskelmamalli testataan case-yhdistys Suomen palloliitto ry:n tilinpäätöksellä. Opinnäytetyö toimii toimeksiantajan tilintarkastusyhteisössä manuaalina uusille ja aloittaville tilintarkastajille.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosuuden teemoina ovat yhdistys ja rahoituslaskelma. Yhdistyksen osalta tutkitaan tilintarkastuksellisessa mielessä tärkeitä asioita, kuten yhdistysten sääntöjä, hallintoa ja kirjanpitoa. Rahoituslaskelman teoriaosuudessa tutkitaan lainsäädäntöä sekä käytäntöjä rahoituslaskelmaan liittyen. Osuudessa myös tutkitaan, millaisia rahoituslaskelmamalleja on jo olemassa. Teoriakappaleiden tarkoituksena on antaa raamit tuotetulle rahoituslaskelmamallille.</p> <p>Opinnäytetyön empiirinen osuus toteutetaan käyttäen kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksessa haastatellaan pitkän työuran omaavia tilintarkastuksen asiantuntijoita. Haastattelut toteutetaan teemahaastatteluina, jonka avulla pyritään saamaan vastauksia yhdistysten tilintarkastukseen ja rahoituslaskelmamallin laatimiseen. Haastatteluissa tuodaan esiin myös rahoituslaskelman nykytila, joka on yksi opinnäytetyön tutkimuksen aiheista.</p> <p>Asiantuntijahaastatteluiden ja teoriaosuuden pohjalta tuotetaan rahoituslaskelmamalli. Malli testataan käyttäen case-yhdistys Suomen palloliitto ry:n tilinpäätöksiä 2018 ja 2017. Testausten perusteella malli on toimiva ja tämä voidaan viedä käytännön tilintarkastustyöhön.</p>		
Asiasanat rahoituslaskelma, yhdistys, tilinpäätös, tilintarkastus		

Abstract

Author(s) Huhtala, Markus	Type of publication Bachelor's thesis	Published Autumn 2019
	Number of pages 37, 9 appendixes	
Title of publication Cash flow statement as part of the association's financial statement		
Name of Degree Bachelor of Business Administration		
Abstract <p>The thesis is commissioned by the audit firm X. In this thesis the goal is produce cash flow statement template for auditing of the association's financial statements. The generated cash flow statement model is tested by Football Association of Finland (FAF) financial statement. The thesis works as a manual for new and beginner auditors in the sponsor's audit firm.</p> <p>The themes of the thesis theory section are the association and cash flow statement. In the case of the association, important issues, such as associations ' rules, governance and accounting, are explored in the auditors view. In the theory of cash flow statement focus are in the laws and practices, which are related to cash flow statement. The section also examines what kind of financial statement templates already exist. The purpose of the theoretical part is to provide the frames for the produced cash flow statement template.</p> <p>The empiric portion of the thesis is carried out using a qualitative research approach. The study is interrogated with long-working audit experts. Interviews are carried out in the form of a thematic interview aimed at obtaining contributions to the auditing of associations and the preparation of a cash flow statement template. The interviews also highlight the current state of the cash flow statement, which is one of the subjects of the thesis study.</p> <p>The template of the cash flow statement is produced based on expert interviews and theoretical knowledge. The template is tested using the Football Association of Finland (FAF) financial statements 2018 and 2017. Based on the tests, the template is functional and can be exported to the practical audit work.</p>		
Keywords cash flow statement, association, financial statement, auditing		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Taustaa	1
1.2	Tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset ja aiheen rajaukset	1
1.3	Tutkimusmenetelmät	2
1.4	Tutkimuksen rakenne	3
2	YHDISTYSTOIMINTA.....	5
2.1	Yhdistystoiminta käsitteenä	5
2.2	Yhdistyksen säännöt.....	5
2.3	Yhdistyksen organisaatio ja vastuut	6
2.3.1	Hallitus.....	6
2.3.2	Yhdistyksen kokous	7
2.3.3	Taloudenhoitaja	7
2.3.4	Puheenjohtaja.....	8
2.3.5	Tilin- tai toiminnantarkastaja	8
2.4	Yhdistyksen kirjanpito	9
2.5	Tilinpäätös	11
2.5.1	Yhdistyksen tilinpäätös	11
2.5.2	Yhdistyksen tuloslaskelma.....	12
2.5.3	Yhdistyksen Tase	15
3	RAHOITUSLASKELMA	17
3.1	Rahoituslaskelman sääntely	17
3.2	Rahoituslaskelman laadintavelvollisuus	18
3.3	Rahoituslaskelman tavoitteet	19
3.4	Rahoituslaskelmamallit	19
3.4.1	Suora rahoituslaskelma	20
3.4.2	Epäsuora rahoituslaskelma.....	21
4	CASE YHDISTYKSEN RAHOITUSLASKELMA	23
4.1	Taustaa rahoituslaskelmamallin laadintaan	23
4.2	Rahoituslaskelmamallin laatimisen syyt ja tavoitteet	23
4.3	Asiantuntijoiden haastattelut	24
4.4	Mallin laatiminen.....	30
4.5	Mallin testaus käytännössä Suomen palloliitto ry:n tilinpäätöksillä	31
4.6	Johtopäätökset	34

4.7 Tutkimuksen validiteetin ja reliabiliteetin arviointi	34
5 YHTEENVETO	36
LÄHTEET	39
LIITTEET	41

LYHENTEET

KILA	Kirjanpitolautakunta
KPA	Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339
KPL	Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336
PeL	Suomen perustuslaki 11.6.1999/731
TTL	Tilintarkastuslaki 18.9.2015/1141
YL	Yhdistyslaki 26.5.1989/503

1 JOHDANTO

1.1 Taustaa

Suomi on yhdistysten luvattu maa. Suomessa yhteisöllisyys ja yhdistystoiminta kukoistavat vielä 2010 - 2020 -lukujen taitteessakin. Yhdistystä voisi tiivistetysti kuvata aatteellisena toimintana. Tämä tarkoittaa sitä, että tärkein tavoite ei ole tuottaa voittoa, kuten osakeyhtiössä, vaan pitää aatteellinen yhdistys toiminnassa. Aate tarkoittaa käytännössä yhteistä kiinnostuksen kohdetta. Yhdistykset ovat organisoituja aatteen puolesta toimijoita. Aatteellisessa toiminnassa on kuitenkin olemassa se riski, että jalo päämäärä ajaa ohi taloudellisista realiteeteista. Tämä opinnäytetyö on muistutus kaikille yhdistyksille siitä, että aatteellista toimintaa voidaan toteuttaa pitkäjänteisesti sekä toimintaa kehittävästi, kun yhdistyksen talous on kunnossa ja ennen kaikkea taloudellinen tilanne tiedossa.

Opinnäytetyön tarkoituksena on myös auttaa uusia ja aloittelevia tilintarkastajia miettimään yhdistysten tilintarkastusta ja mahdollisesti antaa tietoja ja taitoja sen toteuttamiseen. Tämä opinnäytetyö toimiikin eräänlaisena manuaalina uusille ja aloittaville tilintarkastajille toimeksiannon antaneessa tilintarkastusyhteisössä. Opinnäytetyön kirjoittaja on käytännön tilintarkastustyössä huomannut, että yhdistysten tilintarkastus on huomattavasti haastavampaa, kuin osakeyhtiön tilintarkastus. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä syystä, että osakeyhtiöiden tarkastuksia on suhteessa huomattavasti enemmän kuin yhdistysten. Myös omistus pohja sekä toiminnan tarkoitus tuovat haasteita yhdistysten tilintarkastukseen verrattuna osakeyhtiöön.

Tästä tulemmekin varsinaiseen aiheeseen eli tilintarkastuksen suorittamiseen käyttäen apuna rahoituslaskelmaa. Rahoituslaskelma on työkalu, joka sitoo tuloslaskelman ja taseen yhteen. Rahoituslaskelmassa käsitellään ainoastaan rahavirtaa, joten maallikolle vaikeat jaksotusasiat sekä poistot eivät häiritse rahoituslaskelman lukijaa. Opinnäytetyön tavoitteena onkin tutkia, miten rahoituslaskelma soveltuu yhdistykselle sekä sen tilintarkastukseen.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimuskysymykset ja aiheen rajaukset

Keskeisin tutkimuskysymys opinnäytetyössä on se, että voiko rahoituslaskelma toimia apuna yhdistyksen tilintarkastuksessa ja tuoko vapaaehtoisesti laadittu rahoituslaskelma lisäarvoa yhdistykselle? Yhdistysten toimintasuunnitelmat ja talousarviot laaditaan yleisesti ottaen vuosi kerrallaan. Yhdistykset eivät siis yleisesti ottaen tee niin pitkäkestoisia suunnitelmia kuin osakeyhtiöt. Tästä syystä opinnäytetyössä tutkitaan sitä, olisiko rahoituslaskelma selkeämpi tapa esittää tilikauden tapahtumat kuin tuloslaskelma ja tase.

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheen hypoteesi on, että rahoituslaskelma olisi järkevämpi tapa esittää tilikauden tapahtumat, ja tästä syystä keskeisin tavoite opinnäytetyössä on rahoituslaskelmamallin laatiminen yhdistyksille. Mallin on myös tarkoitus toimia apuna toimexiantajan tilintarkastajille rahoituslaskelman tarkastustyössä. Rahoituslaskelmalle ei ole laissa asetettua kaavaa ja kirjanpitolautakunnan asettamat mallit suorasta ja epäsuorasta mallista eivät välttämättä sovellu niin hyvin yhdistyksille kuin osakeyhtiöille. Näin ollen mallille voisi olla kysyntää yhdistysten piirissä, mikäli yhdistykset ovat velvoitettuja rahoituslaskelman laatimaan tai halukkaita laatimaan rahoituslaskelman vapaaehtoisena. Tuotettu malli testataan työn lopussa.

Teoreettisempaan tavoitteeseen opinnäytetyöllä halutaan herättää keskustelua rahoituslaskelman laatimisen rajoista. Tutkimuskysymyksenä onkin, onko rahoituslaskelman laadintaperusteen rajat liian korkeat? Rahoituslaskelmia ei juurikaan näe yritysten tilinpäätöksissä, koska nykyiset rajat ovat niin korkeat. Myös monet asiantuntijat ovat tätä mieltä. Koska rahoituslaskelman laatiminen on suurimmalle osalle yrityksistä vapaaehtoista, niin tätä taitoa ei monikaan välttämättä enää tulevaisuudessa osaa. Myös aloittelevat ja uudet tilintarkastajat ovat usein vaikeuksissa tarkastaessa rahoituslaskelmaa, koska rahoituslaskelma tilinpäätöksessä alkaa olla todella harvinainen.

Tutkimuksen näkökulma on varsin tilintarkastajalähtöinen, joten tutkimuksessa ei oteta kantaa yhdistysten varsinaiseen toimintaan, yhdistysten nykytilaan Suomessa tai mallissa olevien rahoituslaskelmalukujen tarkempaan sisältöön. Työssä käsitellään vain ja ainoastaan rekisteröityjä aatteellisia yhdistyksiä, joten kaikki muut yhdistystyypit on rajattu pois. Tutkimuksessa ei myöskään tutkita muita yhtiömuotoja kuin yhdistyksiä. Poikkeuksena voidaan pitää tutkimuksen havainnollistamista varten käytettyä vertailua yhdistysten ja osakeyhtiöiden välillä. Tutkimuksen pääpainopisteenä on rahoituslaskelma, joten tuloslaskelmasta ja taseesta esitetään vain rahoituslaskelmaan kuuluvat osat. Tutkimus ja tuotettu rahoituslaskelmamalli on ensisijaisesti tarkoitettu tilintarkastuksen apuvälineeksi. Myös tilinpäätösten laadinta on rajattu pois tutkimuksesta.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutetaan kvalitatiivisena tutkimuksena. Kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä tarkoitetaan laadullista tutkimusta, jolla pyritään ymmärtämään vallitsevaa ilmiötä. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä käyttää harkinnanvaraista otantaa kerätessä aineistoa, ja tämäkään tutkimus ei ole poikkeus tuohon sääntöön. Tästä syystä tutkimukseen haastatellaan kokeneita tilintarkastajia lisäinformaation saamiseksi. Haastattelut toteutetaan teemahaastatteluina eli haastattelu ei etene tarkkojen, yksityiskohtaisten, valmiiksi muotoiltujen kysymysten kautta vaan väljemmin kohdentuen tiettyihin ennalta suunniteltuihin

teemoihin. Haastatteluiden yhteydessä toki saadaan vastauksia myös ennalta asetettuihin kysymyksiin, mutta samalla saadaan tietoon myös asiantuntijoiden omia kokemuksia ja ajatuksia aiheesta. Haastattelumuotona teemahaastattelut soveltuvat paremmin tutkimukseen kuin avoin haastattelu, koska tavoitteena on luoda rahoituslaskelmamalli, joka vaatii myös hieman yksityiskohtaisempaa kysymysten asettelua. Toisaalta teemahaastattelu on kuitenkin sen verran vapaamuotoinen, että myös muihin tutkimuskysymyksiin saadaan vastauksia ja informaatiota haastatteluiden avulla.

Haastattelujen jälkeen laaditaan yhdistykselle rahoituslaskelmamalli hyödyntäen tilintarkastajien vastauksia ja opinnäytetyön kirjoittajan teoriaosuutta. Mallia testataan oikealla tilinpäätöksellä, ja testauksen jälkeen tehdään johtopäätökset mallin toimivuudesta. Haastattelukysymykset asetetaan vastaamaan tässä johdannossa lueteltuja tavoitteita ja tutkimuskysymyksiä. Asiantuntijoiden vastausten avulla tutkitaan rahoituslaskelman hyödyllisyyttä ja sen nykyasemaa. Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan tutkimuksellinen. Toiminnallisena osuutena voidaan kuitenkin pitää mallin laatimista ja sen testaamista.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimuksen päämäärä on saada tuotettua rahoituslaskelmamalli, jossa huomioidaan eritoten yhdistykset. Tutkimus aloitetaan teorialla, jossa selvitetään teorialähtöiset edellytykset mallille. Teoriaosuudessa pyritään selvittämään rahoituslaskelman tuottamisen kannalta tärkeitä asioita, kuten lakeja yhdistystoiminnasta sekä yleisiä ohjeita rahoituslaskelmasta ja niiden muodoista.

Tutkimuksen toisessa osassa pyritään ottamaan huomioon tilintarkastajan näkemys mallin suunnitteluun. Litteroitujen asiantuntijahaastatteluiden pohjalta malliin pyritään saamaan käytännössä toimivia ratkaisuja.

Mallin laadinnan jälkeen malli testataan kohdeyhdistyksellä ja testauksen jälkeen tehdään johtopäätökset mallin toimivuudesta ja sen mahdollisuuksista soveltua erilaisille yhdistyksille.

Kuvio 1. Tutkimuksen rakenne

Kuviossa 1 on havainnollistettu tutkielman teoriakehystä ja käytännön lopputulemaa. Asiantuntijoiden kommentteista saadaan apua sekä teoriaosuuteen että rahoituslaskelmamallin tuottamiseen.

2 YHDISTYSTOIMINTA

2.1 Yhdistystoiminta käsitteenä

Tässä kappaleessa käsitellään rekisteröityjä aatteellisia yhdistyksiä, joita ohjaa yhdistyslaki. Yhdistyslaki koskee kaikkia aatteellisia yhdistyksiä. (YL 2§.)

Yhdistymisen vapaus on Suomen perustuslakiin kirjoitettu poliittinen oikeus. Jokaisella on siis oikeus perustaa yhdistys ilman erillistä lupaa. (PeL 13§.)

Yhdistystoimintaa ohjaa yhteinen aate ja toiminta pyöriikin usein vapaaehtoisten saman aatteen edustajien voimin. Taulukossa 1 on kuvattu esimerkkien avulla, mitä yhdistystoiminta käytännössä pitää sisällään.

Taulukko 1 Yhdistystoiminta. (Rosengren, Törrönen & Iso-Markku 2018, 8-9)

Yhdistyksen tunnusmerkkejä	Kiinnostuksen kohde	Esimerkki yhdistys
Vähintään 3 jäsentä	Jalkapallo	Suomen Palloliitto ry
Vapaaehtoisuus		
Yhteinen päämäärä ja kiinnostuksen kohde	Koripallo	Helsinki Seagulls ry
Pitkäaikainen toiminta		
Aatteellinen toiminta	Lasten auttaminen	Pelastakaa Lapset ry
Ei tähtää taloudelliseen voittoon		
Yleishyödyllinen toiminta	Luonnonsuojelu	Hailuodon Luonnonsuojeluyhdistys ry
Halu parantaa maailmaa		

Kuten taulukosta 1 huomataan yhdistyksen kulmakiviä ovat vapaaehtoisuus ja yhteisen päämäärän eteen tehtävä työ. Yhdistyksellä täytyy kuitenkin olla hallitus, jossa on vähintään kolme jäsentä. Näin ollen yhdistyksen siis pystyy perustamaan, jos jäseniä on vähintään kolme. On kuitenkin huomioitava, että yhdistysten perustajien täytyy olla 15 vuotta täyttäneitä luonnollisia henkilöitä. (YL 7§.)

2.2 Yhdistyksen säännöt

Yhdistyksellä on oikeus laatia itse omat sääntönsä. Yhdistyslaki antaa kuitenkin perusraamit sääntöjen luomiseen. Lain mukaan yhdistyksellä täytyy olla nimi ja Suomessa oleva kotipaikkakunta. Toiminnalla on oltava tarkoitus ja toimintamuodot on määriteltävä. Yhdistyksen jäsenen velvollisuudet jäsenmaksuista ja muista maksuista pitää olla kirjattuna sääntöihin. Yhdistyksen hallituksen jäsenten, sekä tilintarkastajien/toiminnantarkastajien lukumäärä tai vähimmäis- ja enimmäismäärä, sekä toimikausi on määritettävä. Säännöistä tulee ilmetä myös yhdistyksen tilikausi ja se, että milloin hallitus sekä tilintarkastajat/toiminnantarkastajat valitaan, tilinpäätös vahvistetaan ja vastuuvapaudesta päätetään.

Muita yhdistyslaissa säädettyjä kohtia ovat vielä, miten ja missä ajassa yhdistyksen kokous on kutsuttava koolle ja miten yhdistyksen varat käytetään, jos yhdistys purkautuu. (YL 8§.)

Edellä mainittujen perussääntöjen lisäksi on kuitenkin kannustettavaa, että yhdistys ottaa huomioon mahdollisimman paljon keskeisiä asioita ja mahdollisesti esittää toimihenkilöiden taloudelliset tehtävät ja vastuut. Erillinen talousohjesääntö on myös tarpeen laatia talousasioiden käsittelemisen helpottamiseksi. Nimenkirjoittaja ja nimenkirjoittajan oikeuksista oleva kappale on myös syytä löytyä yhdistyksen säännöistä. Nimenkirjoittajana toimii aina yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja yksin, ellei yhdistyksen säännöissä ole toisin mainittu. Nimenkirjoittajan täytyy olla täysi-ikäinen. (Patentti- ja rekisterihallitus 2019.)

2.3 Yhdistyksen organisaatio ja vastuut

Yhdistyksessä jäsenet työskentelevät useissa eri rooleissa ja onkin suotavaa, että yhdistyksen säännöissä on määritelty kunkin toimihenkilön vastuut ja velvollisuudet.

Seuraavissa alakappaleissa on esitelty yhdistyksen organisaation eri osia, jotka katsotaan opinnäytetyön kannalta olennaisiksi ja kerrottu heidän tehtävistään sekä vastuistaan.

2.3.1 Hallitus

Taloushallinnollisesti vastuunkantajana toimii yhdistyksen hallitus. Hallitus vastaa yhdistyksen talousasioista ja kantaa vastuun päätöksistä. (Rosengren, Törrönen & Iso-Markku 2018, 46-47)

Käytännössä hallitus usein valitsee taloushallinnon töistä vastaavan henkilön/henkilöitä. Tämän lisäksi hallitus valitsee keskuudestaan ainakin puheenjohtajan ja talousvastaavan. On silti tärkeä muistaa, että hallitus kokonaisuudessaan vastaa yhdistyksen talousasioista, joten jokaisen hallituksen jäsenen tulee olla perillä yhdistyksen talousasioista. Hallituksessa päätettäviä taloudellisia asioita ovat mm. mahdollisen työvoiman palkkausasiat, tilien avaaminen ja lopettaminen sekä tilien käyttöä koskevat valtuudet, saadut avustukset ja niiden hakeminen, mahdolliset muutokset talousarvioon (budjettiin), poikkeamat talousohjesäännön määräyksistä ja laina-asiat. Hallitus valmistelee kokouksissaan päätöksiä mm. edellä mainittuihin asioihin noudattamalla yhdistykselle asetettuja sääntöjä. (Rosengren ym. 2018, 47)

Hallituksen vastuulle jää myös talousarvion ja tilinpäätöksen valmistelu ja toteutus. Yhdistyksen kannattaa laatia mahdollisimman todenmukainen talousarvio, koska tämä ohjaa pitkälti koko yhdistyksen toimintaa. Myös tilintarkastajat tarkastustyössään vertaavat

toteutuneita lukuja nimenomaan talousarvioon. Koska hallitus vastaa yhdistyksen taloudesta niin on loogista, että myös he allekirjoittavat tilinpäätöksen. Tämä on määritelty myös laissa. Kirjanpitolain mukaan hallitus tai vastuunalaiset yhtiömiehet ja toimitusjohtaja tai muu vastaavassa asemassa oleva henkilö allekirjoittaa tilinpäätöksen. (KPL 3:7a§.)

Kuten jo todettua, yhdistyksen säännöt ohjaavat yhdistyksen toimintaa ja säännöistä tulisi-kin käydä ilmi perusasiat talousasioiden hoitamisesta ja vastuunjaosta. Sääntöjen lisäksi yhdistysten on hyvä tehdä talousohjesääntö talousasioiden hoitamiseksi. Talousohjesäännössä määritellään tarkemmin, kuka vastaa mistäkin asiasta ja miten talousasiat hoidetaan. (Rosengren ym. 2018, 47)

2.3.2 Yhdistyksen kokous

Vuosittain yhdistyksen sääntömääräinen kokous hyväksyy hallituksen laatiman talousarvion sekä tekee päätöksen siitä, myöntääkö se vastuuvapauden hallitukselle edellisen vuoden osalta. Yhdistyksen kokouksessa on siis myös vastuu talousasioista siinä määrin, että vastuuvapautta hallitukselle ei pidä myöntää, jos toiminnassa ja taloudessa on tullut esiin jotain epäselvää tai normaalista poikkeavaa. (Rosengren ym. 2018, 47)

Sääntömääräinen yhdistyksen kokous tai kokoukset pidetään säännöissä määrättyinä aikana. Yleinen käytäntö on, että yhdistys pitää kaksi sääntömääräistä kokousta; toisen syksyllä ja toisen keväällä. Ylimääräisiä yhdistyksen kokouksia voidaan pitää, jos yhdistyksen kokous näin päättää tai hallitus katsoo siihen olevan aihetta. Myös yhdistyksen ns. rivijäsenet ovat oikeutettuja kutsumaan ylimääräisen kokouksen koolle, jos he muodostavat vähintään kymmenesosan yhdistyksen äänioikeutetuista. Raja voi olla myös pienempi, jos yhdistyksen säännöissä erikseen näin mainitaan. Yhtiökokouksessa käsitellään pääsääntöisesti ns. suuren linjan asioita. Hallitus vastaavasti hoitaa käytännön asioita. (Vierros, Pöyhönen & Kallio 2010, 32)

2.3.3 Taloudenhoitaja

Taloudenhoitaja hoitaa yhdistyksen raha-asioita. Hänen tehtäviinsä kuuluu usein: yhdistyksen käteiskassasta huolehtiminen, kassakirjanpito, pankkiasioden hoitaminen, laskujen maksaminen, kirjanpidon hoitaminen sisältäen kirjanpitomerkinnot, tositteista huolehtiminen, dokumentointi ja arkistointi. Tämän lisäksi taloudenhoitaja vastaa tilinpäätöksen tekemisestä ja talousarvion suunnittelusta. (Rosengren ym. 2018, 47)

Taloudenhoitaja on usein yhdistyksissä se henkilö, joka taloudellisella osaamisellaan pitää yhdistyksen aatteen kiinni realismissa ja kertoo kokouksissa ideoiden taloudelliset hyödyt ja ennen kaikkea kustannukset. Taloudenhoitajan roolia yhdistyksessä ei tule missään nimessä väheksyä, vaan rooliin on tartuttava riittävällä vakavuudella myös pienissä yhdistyksissä. Tällä varmistetaan, että yhdistyksen aatetta pystytään taloudellisessa mielessä toteuttamaan pitkäkestoisesti ja vakavaraisesti. (Yhdistystoimijat 2019)

2.3.4 Puheenjohtaja

Virallisesti puheenjohtajan tehtäviin kuuluu kutsua hallituksen kokoukset koolle, johtaa puhetta hallituksen kokouksissa sekä allekirjoittaa yhdistyksen asiakirjat. (Rosengren ym. 2018, 31)

Puheenjohtaja on usein yhdistyksen aatteen keulakuva ja näin ollen mukana edustamassa yhdistystä erilaisissa tapahtumissa. Puheenjohtaja on usein myös se henkilö, joka antaa haastatteluja medialle ja edustaa yhdistystä parhaakseen katsomalla tavalla. Yhdistyksen puheenjohtaja toimii ikään kuin johtaja ja pitää langat käsissään, vaikka puheenjohtajalla ei kuitenkaan ole sen enempää valtaa, kuin muillakaan hallituksen jäsenillä. (Yhdistystieto 2019)

Taloudellisessa mielessä yhdistyksen puheenjohtaja vastaa usein tositteiden hyväksymisestä ja talousasioiden tuomisesta hallituksen käsittelyyn. Puheenjohtaja toimii myös yhdistyksen nimenkirjoittajana eli voi näin ollen tehdä taloudellisia sopimuksia ja käyttää tiliä yhdistyksen puolesta. (Rosengren ym. 2018, 47)

2.3.5 Tilin- tai toiminnantarkastaja

Tilintarkastajalla tarkoitetaan HT-, KHT- tai JHT-tilintarkastajaksi hyväksytyä luonnollista henkilöä tai tilintarkastusyhteisöksi hyväksytyä yhteisöä (TTL 1:2§.) Yhdistyksen tilintarkastajana ei siis voi toimia henkilö, jota ei ole auktorisoitu tilintarkastuslain osoittamalla tavalla tilintarkastajaksi. Mikäli yhdistyksellä ei ole tilintarkastajaa niin yhdistyksellä täytyy olla toiminnantarkastaja. (YL 38a§.)

Yhdistyslain mukaan toiminnantarkastajan on oltava luonnollinen henkilö, jolla on katsottu olevan riittävä taloudellisten ja oikeudellisten asioiden tuntemus yhdistyksen toimintaan nähden. Toiminnantarkastajana ei myöskään voi olla henkilö, joka on vajaavaltainen, ajautunut konkurssiin tai jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu. Toiminnantarkastajan on oltava riippumaton tarkastusta suorittaessaan. (YL 38a§.)

Toiminnantarkastajan tehtävät ovat määritelty yhdistyslaissa seuraavasti:

Toiminnantarkastajan on tarkastettava yhdistyksen talous ja hallinto yhdistyksen toiminnan edellyttämässä laajuudessa sekä annettava tarkastuksestaan kirjallinen toiminnantarkastuskertomus tilinpäätöksestä päättävälle yhdistyksen tai valtuutettujen kokoukselle. Jos tarkastuksessa on ilmennyt, että yhdistykselle on aiheutunut vahinkoa tai tätä lakia tai sääntöjä on rikottu, siitä on mainittava tarkastuskertomuksessa. (YL 38a§.)

Yhdistyksen on valittava joko HT- tai KHT-tilintarkastaja, jos vähintään kaksi taulukon 2 raja-arvosta täyttyy päättyneellä ja sitä edeltäneellä tilikaudella:

Taulukko 2 Suuren yhdistykset kriteerit (Yhdistystoimijat 2019.)

Suuren yhdistyksen kriteerit (2/3 = Suuri yhdistys)
1) Taseen loppusumma yli 100.000,00 euroa
2) Kokonaistuotot yli 200.000,00 euroa
3) Palveluksessa keskimäärin enemmän kuin kolme henkilöä

Taulukossa 2 raja-arvon 2) kohdalla on huomioitava, että kokonaistuottoihin ei lasketa yhdistyksen saamia yleisavustuksia. Mikäli siis 2/3 taulukon 2 raja-arvoista täyttyy, niin yhdistys luokitellaan suureksi yhdistykseksi ja näin ollen ko. yhdistys tarvitsee tilintarkastajan. Muut yhdistykset luokitellaan pieniksi, ja näin ollen ko. yhdistykselle riittää toiminnantarkastaja/toiminnantarkastajat. Yhdistykselle voidaan määrätä tilintarkastaja myös siinä tapauksessa, jos yhdistykselle avustuksia antava taho näin tahtoo. (Yhdistystoimijat 2019.)

Tilin-/toiminnantarkastaja voi olla yhdistyksen jäsen, ellei henkilö kuulu hallitukseen. Mikäli yhdistyksen sisältä ei löydy pätevää hallituksen ulkopuolella olevaa jäsentä, niin yhdistys on velvoitettu hankkimaan ulkopuolisen Tilin-/toiminnantarkastajan. Hallituksen jäsen ei voi olla tilin-/toiminnantarkastaja siitä syystä, että hallitus vastaa yhdistyksen taloudesta. (Rosengren ym. 2018, 47)

Tilin-/toiminnantarkastaja suorittaa tilikauden lopuksi yhdistyksen kirjanpidon ja tilinpäätöksen tilin-/toiminnantarkastuksen. Tarkastaja suorittaa myös hallinnon tarkastuksen. Tarkastuksen perusteella tilin-/toiminnantarkastaja kirjoittaa tilintarkastuksesta lausunnon, jossa todetaan, onko tarkastuksen perusteella taloushallintoa hoidettu oikealla tavalla sääntöjen ja lain mukaisesti. (Rosengren ym. 2018, 47)

2.4 Yhdistyksen kirjanpito

Yhdistykset ovat velvoitettuja kaksinkertaiseen kirjanpitoon kirjanpitolain mukaisesti. (KPL 1:2§.) Kaksinkertaisella kirjanpidolla tarkoitetaan sitä, että tosittien rahamäärä kirjataan

kahdelle tilille. Kaksinkertainen kirjanpito kertoo tapahtuman ns. syy-seuraussuhteen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tositteen summa kirjataan aina toisen tilin debet- ja toisen tilin kredit-puolelle. Debet-puoli kertoo sen, mihin rahaa on käytetty ja kredit sen, mistä raha on peräisin. Kaksinkertaisella kirjanpidolla pystytään siis osoittamaan, mistä rahat ovat tulleet ja mihin ne on käytetty. (Taloushallintoliitto 2019)

Yhdistysten kirjanpitoa säätelee myös kirjanpitoasetus (1339/1997). Yhdistysten osalta kirjanpitoasetus kertoo, miten tuloslaskelma tulee laatia. Tuloslaskelmaa käsitellään tarkemmin kappaleessa 2.5.2 (KPA 1:1§.)

Kirjanpitolaki ja -asetus kertovat, mitä yhdistys saa tehdä ja mitä se on velvoitettu tekemään taloudellisesta näkökulmasta. Taulukkoon 3 on koottu yhdistyksen taloushallinnon ja kirjanpidon perussääntöjä ja minimivaatimuksia.

Taulukko 3 Yhdistyksen kirjanpidon yleiset säännöt (Rosengren ym. 2018, 46)

Yhdistyksen kirjanpidon yleiset säännöt	
1	Yhdistys on aina kirjanpitovelvollinen.
2	Kirjanpidon tilikausi on 12 kuukautta. Tilikauden pituudesta voi poiketa vain, kun toimintaa aloitetaan tai lopetetaan. Silloin tilikausi saa olla enintään 18 kuukautta.
3	Kirjanpitoon tulee merkitä yhdistyksen menot, tulot, rahoitustapahtumat sekä niiden oikaisu- ja siirtoerät.
4	Kirjanpitoa varten täytyy olla eri tilit sekä selkeä tilikartta. Tilikartta on tililuettelo, joka selittää tilien sisällön.
5	Kirjaukset täytyy tehdä aika- ja asiajärjestyksessä, ja niiden täytyy perustua tositteisiin (esimerkiksi päivätyt ja numeroidut kuitit).
6	Kirjanpitokirjoja ja tililuetteloa on säilytettävä vähintään 10 vuotta tilikauden päättymisestä.
7	Tositteita, taloushallintoa koskevaa kirjeenvaihtoa ja täsmäys selvityksiä on säilytettävä vähintään 6 vuotta tilikauden päättymisestä.
8	Yhdistyksen täytyy tehdä jokaiselta tilikaudelta tilinpäätös. Tilinpäätös täytyy tehdä neljän kuukauden kuluessa siitä, kun tilikausi loppuu.
9	Yhdistyksen hallitus on vastuussa siitä, että tilinpäätös ja toimintakertomus pitävät paikkansa.
10	Pienen yhdistyksen ei tarvitse lähettää tilinpäätöstään Patentti- ja rekisterihallintoon.
11	Yhdistyksen tilikaudesta täytyy tehdä tilintarkastus, ja tilintarkastuskertomus täytyy liittää tilinpäätökseen.
12	Taloustarvion ja tuloslaskelman tulee olla rakenteellisesti yhdenmukaisia.
13	Yhdistyksen laskentajärjestelmän ja ryhmittelyn pitää vastata yhdistyksen toimintamuotoja ja tiedon tulee olla selkeässä muodossa.

Yhdistys voi halutessaan palkata ulkopuolisen kirjanpitäjän, joka vastaa osasta normaalisti talousvastaavalle kuuluvista töistä. Vastaavan kaltainen menettely on kuitenkin melko harvinaista pienissä yhdistyksissä. Yleinen työnjako ulkopuolisen kirjanpitäjän, talousvastaavan ja hallituksen välillä on usein sellainen, missä talousvastaava maksaa laskut ja tekee näihin tiliöinnit. Ulkopuolinen kirjanpitäjä vie tositteet/aineiston kirjanpitoon ja huolehtii tositteiden arkistoinnista. Tämän lisäksi kirjanpitäjä laatii tilinpäätöksen. Lopulta hallitus

hyväksyy ja vastaa tilinpäätöksestä. Vastuu yhdistyksen talousasioista säilyy yhdistyksen talousvastaavalla ja hallituksella, vaikka ulkopuolista kirjanpitäjää käytetäänkin. (Rosengren ym. 2018, 47-48)

Kaikkien vastuuhenkilöiden tulee kuitenkin toimia tarkasti ja luottamusta herättävästi rahasioiden ja kirjanpidon hoidossa. Selkeät virheet/rikkeet voivat aiheuttaa vastuuhenkilölle korvausvastuun. Huolimattomuus tai epätietoisuus eivät poista korvausvastuuta vaan asiaa katsotaan siltä kannalta, että toimihenkilö tietää/olisi pitänyt tietää laista, velvollisuuksista tms. teosta, mistä toimihenkilö voi korvausvastuuseen joutua. Kuitenkin pääsääntö on, että yhdistyksen taloushallinnosta vastaa yhdistyksen hallitus kollektiivisesti yhdessä. Onkin tärkeää huomioida, että kaikkien yhdistyksen hallituksen jäsenten tulee siis kantaa vastuuta yhdistyksen taloudesta, sen suunnittelusta ja seurannasta, koska he kantavat siitä myös vastuun. (Rosengren ym. 2018, 48)

2.5 Tilinpäätös

2.5.1 Yhdistyksen tilinpäätös

Yhdistyksen täytyy tehdä jokaiselta tilikaudelta tilinpäätös. Tilikausi on yleensä yksi kalenterivuosi (12 kk). On myös mahdollista, että tilikausi on 18kk mittainen, mutta vain siinä tapauksessa, että yhdistys aloittaa tai lopettaa toimintansa. (Verohallinto 2019)

Tilinpäätös sisältää tuloslaskelman, taseen, liitetiedot, vertailutiedot, rahoituslaskelman ja toimintakertomuksen. Rahoituslaskelmaa ja toimintakertomusta ei yhdistyksen ole pakko laatia, mikäli yhdistys ei täytä suuryrityksen rajoja. Tilinpäätös on esitettävä suomeksi tai ruotsiksi ja luvut ovat esitettävä euromääräisenä. Tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot yhdistyksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Tilinpäätöksen tulee sisältää kaiken toiminnan kaikki talousasiat. (Rosengren ym. 2018, 55)

Yhdistys pyrkii lähtökohtaisesti siihen, että tuloja ja menoja on yhtä paljon, koska yhdistyksen tavoitteena on pyrkiä nollatulokseen. Negatiivinen tulos ei ole yhdistyksen toiminnan kannalta automaattisesti vaarallinen, mutta se pitää ottaa huomioon seuraavan tilikauden talousarviossa ja toimintasuunnitelmassa. Useampi negatiivinen tulos ajaa yhdistyksen nopeasti taloudellisiin vaikeuksiin, koska yhdistyksillä ei lähtökohtaisesti ole juurikaan omaa pääomaa. Taloudellisesti huonon tilikauden jälkeen onkin syytä pyrkiä tekemään positiivinen tulos heti seuraavalla tilikaudella budjetin tasaamiseksi. (Rosengren ym. 2018, 55-56)

Tilinpäätös täytyy tehdä neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Tilikauden päättyessä 31.12.20X1, tilinpäätöksen tulee olla valmis viimeistään 30.4.20X2. Tilinpäätös

lasketaan valmiiksi vasta silloin, kun yhdistyksen hallitus ja mahdollinen toiminnanjohtaja ovat hyväksyneet ja allekirjoittaneet sen. Yhdistyksen säännöissä on voitu myös määrittellä, kuka/ketkä allekirjoittavat tilinpäätöksen. Esim. koko hallituksen ei tarvitse allekirjoittaa tilinpäätöstä: riittää, kun päätösvaltainen hallitus allekirjoittaa tilinpäätöksen. Suurten, liiketoimintaa harjoittavien yhdistyksen täytyy lähettää kopio tilinpäätöksestä Patentti- ja rekisterihallitukseen puolen vuoden kuluessa tilinpäätöksen allekirjoittamisesta. Pienet yhdistykset eivät ole tähän velvollisia. (Rosengren ym. 2018, 56)

2.5.2 Yhdistyksen tuloslaskelma

Tuloslaskelma kuvaa sitä, miten ja millaisista osista yhdistyksen tulos on muodostunut. Yhdistyksen talous eroaa merkittävästi osakeyhtiön taloudesta, koska yhdistyksen tavoitteena ei ole tehdä voittoa. Yhdistykset toimivat, jotta niiden aatteelliset tavoitteet toteutuisivat. Tärkeimmän osan yhdistyksen taloudesta muodostavat aatteellinen toiminta ja varainhankinta. Yhdistys siis hankkii rahaa, jolla se voi sitten rahoittaa toimintaansa. (Rosengren ym. 2018, 51)

Yhdistykset hankkivat toimintaansa tuloja useista erilaisista lähteistä. Yhdistysten varainhankintamuotoja ovat mm. osallistumismaksut, keräykset, arpajaiset, myyjäiset ja lahjoitusten vastaanottaminen. Hankituilla varoilla yhdistys rahoittaa toimintaansa. Rahoitusta tarvitaan myös varainhankintaan. Esimerkiksi myyjäisten tai arpajaisten järjestämisestä muodostuu yhdistykselle kuluja. (Rosengren ym. 2018, 51-52)

Yhdistyksen tuotot jaetaan lähtökohtaisesti varsinaisen toiminnan tuottoihin, Varainhankinnan ja sijoituksen tuottoihin, sekä avustustuottoihin. (Rosengren ym. 2018, 52)

Kirjanpitoasetuksessa on säädetty, että yhdistyksen tuloslaskelmasta täytyy löytyä tuotot, kulut ja tuotto- tai kulujäämät seuraavasti. (KPA 3§.)

- varsinainen toiminta (perustoiminta, myös erityisavustukset)
- varainhankinta (esim. jäsenmaksut, keräys- ja myyjäistuotot sekä varainhankinnasta syntyneet kulut)
- sijoitus- ja rahoitustoiminta (esim. pitkäaikaisista sijoituksista ja rahoitustoiminnasta saadut tuotot)
- satunnaiset erät (muusta kuin varsinaisesta toiminnasta syntyneet, kertaluonteiset tuotot ja kulut, esimerkiksi yleisavustukset)
- tilikauden ylijäämä tai alijäämä (eli jäädäänkö plussalle vai miinukselle).

Pienissä yhdistyksissä ei välttämättä ole kaikkia edellä mainittuja kulu- ja tuotoryhmiä, joten pienet yhdistykset noudattavat kirjanpitoasetusta soveltuvien osin. (KPA 3§.)

Tuloslaskelma on tehtävä bruttoperiaatteella. Bruttoperiaate tarkoittaa sitä, että tuloslaskelmassa täytyy esittää tuotot ja kulut erikseen. Toisin sanoen tuloja ja menoja ei saa nettottaa (vähentää toisistaan). Tuotot ja kulut esitetään selkeästi ja toimintatyypeittäin. (Rosengren ym. 2018, 52)

Alle on asetettu yhdistyksen tuloslaskelmamalli havainnollistamaan, miten käytännössä tuotot ja kulut esitetään sekä miten eri toiminnanalat ryhmitellään.

Yhdistyksen tuloslaskelmamalli vertailutietoineen:

	1.1.– 31.12.2018	1.1.– 31.12.2017
VARSINAINEN TOIMINTA		
<i>Toiminnanala 1</i>		
Tuotot		
Avustukset	0,00	0,00
Muut tuotot	0,00	0,00
Tuotot yhteensä	0,00	0,00
Kulut		
Henkilöstökulut	0,00	0,00
Poistot	0,00	0,00
Muut kulut	0,00	0,00
Osuus yhteisistä kuluista	0,00	0,00
Kulut yhteensä	0,00	0,00
<i>Toiminnanala 1 yhteensä</i>	0,00	0,00
<i>Toiminnanala 2</i>		
Tuotot		
Avustukset	0,00	0,00
Muut tuotot	0,00	0,00
Tuotot yhteensä	0,00	0,00
Kulut		
Henkilöstökulut	0,00	0,00
Poistot	0,00	0,00
Muut kulut	0,00	0,00
Osuus yhteisistä kuluista	0,00	0,00
Kulut yhteensä	0,00	0,00
<i>Toiminnanala 2 yhteensä</i>	0,00	0,00
<i>Yhteiset kulut</i>		
Henkilöstökulut	0,00	0,00
Poistot	0,00	0,00
Muut kulut	0,00	0,00
– siirretty toiminnanaloille	0,00	0,00
Yhteiset kulut yhteensä	0,00	0,00
KULUJÄÄMÄ	0,00	0,00

VARAINHANKINTA

Tuotot		
Jäsenmaksut	0,00	0,00
Lahjoitukset	0,00	0,00
Liiketoiminnan tuotot	0,00	0,00
Tuotot yhteensä	0,00	0,00
Kulut		
Jäsenrekisterin kulut	0,00	0,00
Liiketoiminnan kulut	0,00	0,00
Kulut yhteensä	0,00	0,00
<i>Varainhankinta yhteensä</i>	0,00	0,00
KULUJÄÄMÄ	0,00	0,00

SIJOITUS- JA RAHOITUSTOIMINTA

Tuotot		
Osinkotuotot	0,00	0,00
Korkotuotot	0,00	0,00
Vuokratuotot	0,00	0,00
Myyntivoitot	0,00	0,00
Tuotot yhteensä	0,00	0,00
Kulut		
Vastikkeet	0,00	0,00
Korkokulut	0,00	0,00
Kiinteistön hoitokulut	0,00	0,00
Muut omaisuudenhoitokulut	0,00	0,00
Kulut yhteensä	0,00	0,00
<i>Sijoitukset yhteensä</i>	0,00	0,00
KULUJÄÄMÄ	0,00	0,00

YLEISAVUSTUKSET

Toiminta-avustus	0,00	0,00
Investointiavustus	0,00	0,00
– siirretty hankintameno vähennykseksi	0,00	0,00
Yleisavustukset yhteensä	0,00	0,00

TILIKAUDEN TULOS 0,00 0,00

TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ 0,00 0,00

Tärkeimpänä ja suurimpana erona osakeyhtiön tuloslaskelma pohjaan voidaan pitää sitä, että toiminta on jaettu osiin. Yllä olevassa esimerkissä nämä osat ovat varsinainen toiminta ja sen sisällä tehtävä jako alatoiminta-alueisiin, varainhankinta, sijoitus – ja rahoitustoiminta ja yleisavustukset. Viimeisellä rivillä on tilikauden ylijäämä. Viimeinen rivi voi olla myös negatiivinen, jolloin kyseessä on alijäämä. Lähtökohtaisesti negatiivinen luku kirjoitetaan negatiivisessa muodossa, jolloin viimeisen rivin tulee olla ylijäämä. Tämä selkeyttää huomattavasti tilikausien keskinäistä vertailua. (KHT-yhdistys 2007, 59-61).

2.5.3 Yhdistyksen Tase

Yhdistyksen taseesta saadaan selville yhdistyksen taloudellinen asema tilinpäätös hetkellä. Tase muodostuu vastaavaa ja vastattavaa puolesta. Vastaavaa puoli voidaan jakaa pysyviin ja vaihtuviin vastaaviin, kun taas vastattavaa puoli voidaan jakaa omaan ja vieraaseen pääomaan. Toisin sanoen vastaava puolella on yhdistyksen omaisuus ja vastattavaa puolella yhdistyksen pääoma. (Talousverkko 2014).

Yhdistykset laativat taseen noudattaen kaikille kirjanpitovelvollisille yhteistä kaavaa kirjanpitoasetuksen mukaisesti. Kirjanpitoasetuksessa on erikseen säädetty, että aatteellisen yhteisön ja säätiön taseessa on ilmoitettava erikseen sellainen pääoma, jonka käyttöä on rajoitettu erityismääräyksin (sidottu rahasto). Liitetietona tulee esittää sidotun rahaston pääoman katteena olevien varojen käyttö sekä rahaston tuotot, kulut, varat ja velat samoin kuin tiedot rahaston pääomasta ja sen muutoksista, ellei ne käy ilmi tuloslaskelmasta tai taseesta. (KPA 6§.)

Alle asetettu tasemalli on tehty havainnollistamaan, millainen taseen kuuluisi olla kirjanpitoasetuksen mukaan. Malli on tehty pienen yhdistyksen näkökulmasta.

Tase malli pienelle yhdistykselle.

	31.12.2018	31.12.2017
Vastaavaa		
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet	0,00	0,00
Aineelliset hyödykkeet	0,00	0,00
Sijoitukset	0,00	0,00
OMAKATTEISTEN RAHASTOJEN VARAT		
Omakatteisten rahastojen varat	0,00	0,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	0,00	0,00
Pitkäaikaiset saamiset	0,00	0,00
Lyhytaikaiset saamiset	0,00	0,00
Rahoitusarvopaperit	0,00	0,00
Rahat ja pankkisaamiset	0,00	0,00
Vastaavaa yhteensä	0,00	0,00
Vastattavaa		
OMA PÄÄOMA		
Sidotut rahastot		
Omakatteiset rahastot	0,00	0,00
Muut sidotut rahastot	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto	0,00	0,00
Muut rahastot	0,00	0,00
Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)	0,00	0,00
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	0,00	0,00
Oma pääoma yhteensä	0,00	0,00
TILINPÄÄTÖSSIIRTYMIEN KERTYMÄ		
	0,00	0,00
PAKOLLISET VARAUKSET		
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen	0,00	0,00
Lyhytaikainen	0,00	0,00
Vastattavaa yhteensä	0,00	0,00

Taseessa ei lähtökohtaisesti ole eroa osakeyhtiön tasemalliin. Tase on edelleen jaettu vastaavaan ja vastattavaa puoleen ja näiden sisällä pysyviin - ja vaihtuviin vastaaviin sekä omaan – ja vieraaseen pääomaan. (KHT-yhdistys 2007, 78-80).

3 RAHOITUSLASKELMA

3.1 Rahoituslaskelman sääntely

Rahoituslaskelmaa koskeva sääntely sisältyy kirjanpitolakiin ja kirjanpitoasetukseen. Rahoituslaskelma on tuloslaskelman, taseen ja liitetietojen ohella osa tilinpäätöstä ja sen on täytettävä kirjanpitoasetuksessa esitetyt sisältö- ja esittämistävaatimukset. Käytännössä tilinpäätökseen sisällytettävä rahoituslaskelma on tällöin laadittava kirjanpitolautekunnan yleisohjeen mukaisena. Yleisohjeen mukaan rahoituslaskelma tulee laatia noudattaen rahavirtojen kolmijakoperiaatetta. (Fredriksson ym. 2008, 189)

Kolmijaolla tarkoitetaan kirjanpitovelvollisen rahavirtojen jakamista liiketoiminnan rahavirtaan, investointien rahavirtaan ja rahoituksen rahavirtaan. KILA:n yleisohjeessa rahavirtojen informatiivinen sisältö on määritelty seuraavasti.

”Kirjanpitolain 3 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu rahoituslaskelmasta on ilmestävää:

- 1) **liiketoiminnan rahavirta**, joka osoittaa, missä määrin kirjanpitovelvollinen on pystynyt tilikauden aikana liiketoimintansa avulla tuottamaan rahavaroja toimintaedellytysten säilyttämiseen, tuoton maksamiseen oman pääoman sijoittajille, uusien investointien tekemiseen ja lainojen takaisinmaksuun ulkopuolisiin rahoituslähteisiin turvautumatta.
- 2) **Investointien rahavirrat**, jotka osoittavat sen rahavirtojen käytön, jonka kirjanpitovelvollinen on toteuttanut tulevan rahavirran kerryttämiseksi pitkällä aikavälillä; sekä
- 3) **Rahoituksen rahavirrat**, jotka osoittavat oman ja vieraan pääoman muutokset tilikauden aikana. (KILA 2007)

Rahoituslaskelma on kirjanpitovelvollisen tietyn tilikauden sisältävä laskelma, josta käy selville varojen hankinta ja varojen käyttö. Toisin sanoen rahoituslaskelmasta saadaan selville kirjanpitovelvollisen rahavirta tietyn tilikauden aikana. Yleisohjeen lähtökohtana on, että rahoituslaskelma tulee laatia maksuperusteisesti, jolloin esimerkiksi myyntisaamiset ja ostovelat tulee käsitellä siten, että laskelmassa huomioidaan vain edellä mainittujen erien muutos. Eli rahoituslaskelmassa huomioidaan ainoastaan tilikauden aikana liikkunut rahavirta. (KILA 2007, 4)

Rahoituslaskelmaa koskeva ohjeistus ei yleisesti ottaen ole yhtä yksityiskohtaista, kuin esimerkiksi tuloslaskelman ja taseen ohjeistus. Laadintaohjeistus rahoituslaskelmassa muodostuu enemmänkin periaatepohjaisista ohjeista ja asetetuista informaatiotavoitteista. Rahoituslaskelmalle ei ole olemassa laissa määriteltyä suoraa laadintakaavaa, vaan sen sijaan todetaan, mitä tietoa rahoituslaskelman eri osista on ilmestävää. Informaatiotavoitteet

ohjaavat rahoituslaskelman laadintaa sellaisten erien kohdalla, joiden esittämistapaan laadintanormisto ei suoranaisesti anna vastausta. Rahoituslaskelmaa laadittaessa onkin aina hyvä muistaa, millaiselle yritykselle/yhdistykselle laskelmaa ollaan tekemässä, koska liiketoimintamallien ollessa erilaiset yritysten/yhdistysten välillä informaatiotavoitteet ohjaavat rahoituslaskelman muotoutumiseen. (Perälä & Schwartz 2019, 9.)

Koska rahoituslaskelman laatimisperiaatteista ja esittämistavasta ei ole lainsäädännössä tarkempia säännöksiä ja kirjanpitolaissa ja -asetuksessa annetut säännöt ovat melko yleisluonteisia, voi kirjanpitovelvollinen perustellusta syystä poiketa KILA:n yleisohjeen mukaisesta rahoituslaskelmasta. Rahoituslaskelmassa tulee kuitenkin aina esittää kirjanpitoasetuksessa säädetty liiketoiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat. Edellä mainittujen pääryhmien alla olevat erät voidaan kuitenkin esittää KILA:n yleisohjetta yksityiskohtaisemmin tai suppeammin tarpeen vaatiessa. (KILA 2007.)

KILA:n yleisohje on annettu ensisijaisesti liiketoimintaa harjoittaville osakeyhtiöille ja osuuskunnille. Jos muu kirjanpitovelvollinen laatii rahoituslaskelman, tulee sen noudattaa KILA:n yleisohjeen säännöksiä soveltuvin osin. (KILA 2007.)

3.2 Rahoituslaskelman laadintavelvollisuus

Suomalaisista yrityksistä lukumäärällisesti vain murto-osa on lain puitteissa velvoitettuja laatimaan rahoituslaskelman osana tilinpäätöstä. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, että mikro- ja pienyrityksiä on lukumäärällisesti huomattavasti enemmän, kuin suuria yrityksiä. Vuonna 2017 Suomessa oli mikroyrityksiä 93,2% kaikista Suomen yrityksistä. (Yrittäjyys Suomessa 2019).

Kirjanpitolain mukaan rahoituslaskelma tulee laatia osana tilinpäätöstä, jos kirjanpitovelvollinen on suuryritys. Laadintavelvollisuus koskee näin ollen myös yhdistyksiä ja säätiöitä, silloin kun nämä täyttävät suuryrityksen kriteerit. (KPL 1:4c.§.)

Kirjanpitolaissa on määritelty, että suuryrityksellä tarkoitetaan kirjanpitovelvollista, jolla sekä päättyneellä että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella ylittyy vähintään kaksi taulukon 4 kolmesta raja-arvosta tilinpäätöspäivänä:

Taulukko 4 Suuryrityksen kriteerit (KPL 1:4c§.)

Suuryrityksen kriteerit (2/3 = Suuryritys)
1) taseen loppusumma 20 000 000 euroa
2) liikevaihto 40 000 000 euroa
3) tilikauden aikana palveluksessa keskimäärin 250 henkilöä

Vaikka rahoituslaskelmaa ei ole kirjanpitolain mukaan laadittava, mikäli suuryrityksen kriteerit eivät täyty, niin mikään ei estä laatimasta rahoituslaskelmaa vapaaehtoisesti osana tilinpäätöstä. Rahoituslaskelman laatiminen voi olla perusteltua esimerkiksi yrityksen taloudellisen aseman muuttuessa tai sidosryhmien informaatiotarpeen täyttämiseksi. (Tilisanomat 2007).

3.3 Rahoituslaskelman tavoitteet

Rahoituslaskelman keskeisenä tavoitteena on antaa tilinpäätöksen käyttäjille informaatiota siitä, miten kirjanpitovelvollinen on aikaansaanut rahavirtaa ja mihin se on käyttänyt kerryttämänsä rahavirran. Rahoituslaskelmalla ei ole itsenäistä asemaa, vaan sitä tulee tarkastella osana tilinpäätöstä. Tilinpäätöksen tulee kokonaisuutena antaa oikea ja riittävä kuva kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. (Talouselämä 2008).

Rahoituslaskelma on käyttökelpoinen myös muiden yritysten, sekä yrityksen tilikausien välisessä vertailussa, koska laskelmassa eliminoidaan erilaisten arvostus- ja jaksotusratkaisujen vaikutus. Rahoituslaskelmasta voidaan arvioida yrityksen taloudellista tilannetta. Laskelmasta käy ilmi mm. rahoitusrakenne, sekä vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden muutokset. Edellä mainittua informaatiota voidaan käyttää esimerkiksi ennakoitaessa yrityksen tulevaisuudessa odotettavissa olevia rahavirtoja. (KILA 2007).

3.4 Rahoituslaskelmamallit

Liiketoiminnan rahavirta voidaan KILA:n yleisohjeen mukaan esittää joko suoran tai epäsuoran menetelmän mukaisesti. Esittämistapa ei kuitenkaan vaikuta liiketoiminnan rahavirran lopputulokseen, ja rahoituslaskelman rivistä ”Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja” lähtien suoran ja epäsuoran rahoituslaskelman tulisi olla täysin identtisiä. Investointien ja rahoituksen rahavirtaan esittämistapa ei vaikuta. (Perälä & Schwartz 2019, 27).

Suoraa rahoituslaskelmaa pidetään yleisesti epäsuoraa informatiivisempänä, koska se sisältää yrityksen liiketoiminnan bruttoperusteiset kassaan ja kassasta maksut, joiden esittämiseen tarvittava informaatio ei ole saatavissa muualta tilinpäätöksestä. Suora esitysmuoto mahdollistaa tuloslaskelman liikevaihdon ja kulurivien vertaamisen näitä vastaaviin kassavirtoihin, mikä on tilinpäätöksen lukijalle hyödyllistä tietoa erityisesti sellaisissa liiketoiminnoissa, joissa tuotot ja kulut esimerkiksi osatuloutuksen takia poikkeavat ajallisesti olennaisesti kassavirroista. (Perälä & Schwartz 2019, 27-28).

Epäsuora esitysmuoto ei niinkään ole rahavirtojen esitys, vaan siinä oikaistaan tuloslaskelman suoriteperusteinen tulos maksuperusteiseksi. Epäsuora esitysmuoto on suoraa esitysmuotoa yleisemmin käytetty. Tämä mahdollisesti johtuu siitä, että suoraa esitysmuotoa pidetään yleisesti työläämpänä laatia. (Perälä & Schwartz 2019, 28).

3.4.1 Suora rahoituslaskelma

Rahoituslaskelman suorassa esitysmuodossa esitetään myynnistä ja muista tuotoista saadut maksut sekä liiketoiminnan kuluista suoritettut maksut omilla riveillään. Liiketoiminnan kuluista suoritettujen maksujen jaottelu useammalle riville tuloslaskelman tapaan voi olla tarpeen suorassa rahoituslaskelmassa. Liiketoiminnan rahavirran suoraan esitysmuotoon tarvittavat tiedot bruttomääräisistä maksuista voidaan kerätä kirjanpidon pääkirjatileiltä tai vaihtoehtoisesti oikaista tuloslaskelman suoriteperusteisia eriä rahoituslaskelmaerien selvittämiseksi. (Perälä & Schwartz 2019, 28).

KILA:n mukaan oikaisuihin eriin liittyvät mm.

- Vaihto-omaisuuden muutokset
- Myynti- ja siirtosaamisten sekä muiden liiketoimintaan liittyvien saamisten muutokset
- Osto- ja siirtovelkojen sekä muiden liiketoimintaan liittyvien velkojen muutokset
- Muut erät, jotka eivät kuulu tilikauden rahavirtoihin
- Investointien ja rahoituksen rahavirtoihin kuuluvat erät. (KILA 2007)

Liitteessä 2 on malli suorasta rahoituslaskelmasta. Malli jaetaan liiketoiminnan rahavirtaan, investointien rahavirtaan sekä rahoituksen rahavirtaan. Näiden kolmen yhteenlasketusta muutoksesta saadaan selville rahavirta tilikauden aikana, jonka tulisi vastata rahojen ja pankkisaamisten muutosta. (KILA 2007)

Liiketoiminnan rahavirrasta selvitetään nimensä mukaisesti liiketoiminnasta aiheutunut rahavirta. Tähän kuuluvat käytännössä kaikki tuloslaskelman tilit. Tarkemmin eriteltynä liiketoiminnan rahavirta koostuu myynnin ja liiketoiminnan muiden tuottojen saaduista maksuista, maksetuista liiketoiminnan kuluista, maksetuista koroista, saaduista koroista ja osingoista, sekä maksetuista välittömistä veroista. Näiden erien yhteenlasketusta summasta saadaan selville liiketoiminnan rahavirta. (KHT-yhdistys 2007, 181-183).

Investointien rahavirrasta saadaan selville investointeihin käytetty rahamäärä tilikauden aikana. Investoinneissa huomioidaan myös tulot investoinneista. Tarkemmin eriteltynä

investointien rahavirta koostuu investoinneista aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin tilikauden aikana, aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustuloihin, myönnettyihin lainoihin, investoituihin sijoituksiin, lainasaamisten takaisinmaksuihin, luovutustuloihin sijoituksista, investointien saaduista koroista ja osingoista, sekä investointeihin kohdistuneista maksetuista välittömistä veroista. Edellä mainittujen yhteenlaskettu summa muodostaa investointien rahavirran. (KHT-yhdistys 2007, 181-183).

Rahoituksen rahavirrassa selvitetään rahoituksen maksuperusteinen osuus tilikauden aikana. Tarkemmin eriteltynä rahoituksen rahavirta koostuu maksullisen oman pääoman lisäyksistä, omien osakkeiden hankinnasta ja myynnistä, lyhytaikaisten lainojen nostoista ja takaisinmaksuista, pitkäaikaisten lainojen nostoista ja takaisinmaksuista, pääomalainojen nostoista ja takaisinmaksuista, maksetuista koroista ja muista rahoituskuluista, maksetuista osingoista, saaduista ja annetuista konserniavustuksista, sekä rahoitukseen liittyvistä välittömistä veroista. Näiden yhteenlaskettu summa muodostaa rahoituksen rahavirran tilikauden aikana. (KHT-yhdistys 2007, 181-183).

Edellä mainittujen rahavirtojen yhteissumma pitäisi vastata rahavarojen muutosta tilikauden alun ja lopun välillä. Mikäli näin ei ole, niin joko rahoituslaskelma tai tilinpäätös on laadittu väärin. (KHT-yhdistys 2007, 182).

3.4.2 Epäsuora rahoituslaskelma

Liiketoiminnan rahavirran epäsuora esitystapa ei oikeastaan ole rahavirtojen esitys, vaan nettoperusteinen laskelma, jossa tuloslaskelman välitulosta oikaistaan liiketoiminnan rahavirran selvittämiseksi. (Perälä & Schwartz 2019, 29).

Epäsuoran rahoituslaskelman ensimmäinen rivi on jokin tuloslaskelman tulosriveistä. KILA:n esimerkissä epäsuoralle rahoituslaskelmalle rahoituslaskelman ensimmäinen rivi on erä ”Voitto/tappio ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja”. Liiketoiminnan rahavirta määritetään oikaisemalla kyseistä erää ennen sitä tuloslaskelmassa esitetyillä erillä, jotka eivät ole rahavirtaa tai jotka esitetään muualla rahoituslaskelmassa. (Perälä & Schwartz 2019, 29).

KILA:n mukaan näitä oikaisuja ovat mm.

- vaihto-omaisuuden muutos
- lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten ja -velkojen muutos, siltä osin kuin ne koskevat liiketoimintaa

- suunnitelman mukaiset poistot, realisoitumattomat kurssivoitot ja -tappiot sekä muut tuotto- ja kulukirjaukset, joihin ei liity maksutapahtumaa
- investointien ja rahoituksen rahavirtoihin liittyvät erät. (KILA 2007)

Liitteessä 3 on esitelty epäsuora rahoituslaskelmamalli. Epäsuorassa rahoituslaskelmassa on lähestytty rahavirtoja käyttöpääoman muutosten avulla. Kaava on kuitenkin täysin samanlainen. Myös epäsuorassa mallissa eritellään liiketoiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirta ja näiden yhteenlaskettu summa tulisi vastata rahojen ja pankkisaamisten muutosta. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätösmalli 2007, 181).

Epäsuorassa mallissa liiketoiminnan rahavirta lähtee liikkeelle voitosta/tappiosta ennen satunnaisia eriä. Tämän jälkeen tulosta oikaistaan erillä, jotka eivät sisällä rahavirtaa, kuten poistot, arvonalentumiset, realisoitumattomat kurssivoitot ja – tappiot ja muut kulut tai tuotot, joihin ei kuulu maksua. Tämän lisäksi rahoitustuotot ja -kulut ja muut mahdolliset oikaisut tuloslaskelman puolella huomioidaan ja lisätään rahoituslaskelmaan. Seuraavaksi lähdetään tarkastelemaan käyttöpääoman muutosta. Käyttöpääoman muutoksessa tarkastellaan tase-eriä. Käyttöpääoman muutos koostuu lyhytaikaisten liikesaamisten lisäyksestä/vähennyksestä, vaihto-omaisuuden lisäyksestä/vähennyksestä, sekä lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäyksistä/vähennyksistä. Liiketoiminnan rahavirta saadaan täydelliseksi, kun edellä mainittuihin eriin lisätään vielä maksetut korot, saadut osingot ja korot, sekä maksetut välittömät verot. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätösmalli 2007, 181).

Investointien ja rahoituksen rahavirta koostuu samoista eristä, kuin suorassakin rahoituslaskelmassa, joten muutoksia siinä suhteessa ei tule. Ainoat erot suoran ja epäsuoran rahoituslaskelma mallin välillä ovat siis liiketoiminnan rahavirran esillepano tavassa. Myös epäsuorassa rahoituslaskelmassa liiketoiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirran summa tulisi vastata rahojen ja pankkisaamisten muutosta. Mikäli näin ei ole niin rahoituslaskelma tai tilinpäätös on laadittu virheellisesti. (Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätösmalli 2007, 182).

4 CASE YHDISTYKSEN RAHOITUSLASKELMA

4.1 Taustaa rahoituslaskelmamallin laadintaan

Tässä luvussa tuotetaan rahoituslaskelmamalli. Malli soveltuu rekisteröidyille aatteellisille yhdistyksille ja mallissa on pyritty ottamaan huomioon yhdistyksille tavanomaisia eriä ja poikkeavuuksia verrattuna osakeyhtiön rahoituslaskelmamalleihin.

Kappaleessa kartoitetaan mallin laatimisen syitä ja tavoitteita sekä kerätään aineistoa asi-
antuntijahaastatteluiden pohjalta. Tuotettu malli testataan case-yhdistyksen tilinpäätöksillä
2018 ja 2017. Mallin laatimisen jälkeen tehdään johtopäätös mallin toimivuudesta. Kappa-
leessa myös arvioidaan tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia. Tästä alkaa opinnäyte-
työn toiminnallinen osuus.

4.2 Rahoituslaskelmamallin laatimisen syyt ja tavoitteet

Rahoituslaskelmamalli on laadittu lähtökohtaisesti tilintarkastuksen apuvälineeksi toimek-
siantajan tarkoittamalla tavalla. Malli on kuitenkin käyttökelpoinen myös yhdistysten sisäi-
seen käyttöön. Tuotetun mallin on tarkoitus helpottaa rahoituslaskelman laatimista ja tuot-
taa informaatiota niin tilintarkastajille kuin yhdistyksille.

Malliin haetaan lisäinformaatiota haastattelemalla tilintarkastajia. Näin ollen mallissa huo-
mioidaan myös tilintarkastuksen kannalta merkittävät asiat. Kuten johdannossa mainitaan,
niin yksi opinnäytetyön tavoitteista on toimia työvälineenä yhdistyksen tilintarkastusta var-
ten nuoremmille ja aloittaville tilintarkastajille. Tästä syystä opinnäytetyöhön on haasta-
teltu kokeneita tilintarkastajia ja tuotu heidän näkemyksiään esiin yhdistyksen tilintarkas-
tuksesta.

Koska yhdistyksen perimmäinen tavoite ei ole tehdä voittoa, niin tuloslaskelma ja tase ei-
vät ole parhaita välineitä kertomaan yhdistystoiminnan tilikaudesta. Yhdistyksen tuloslas-
kelmaa voi olla myös melko vaikea lukea. Yhdistyksessä toimivat henkilöt eivät välttä-
mättä ole niin sanottuja talousihmisiä. Tuloksen ja taseen syy-seuraussuhteen ymmärtä-
minen voi tuottaa monelle toimijalle vaikeuksia, ja ymmärryksen puutteen vuoksi toimijat
eivät välttämättä tiedä kaikkea, mitä tilikaudella on tapahtunut. Tästä syystä rahoituslas-
kelma olisi mahdollisesti helpompi tapa esittää tilikauden rahavirrat. Rahoituslaskelma
voisi mahdollisesti olla myös hyvä väline yhdistyksen budjetin suunnittelussa.

Koska vain harvat yhdistykset ovat velvoitettuja tekemään rahoituslaskelman osana tilin-
päätöstä, niin rahoituslaskelmaa ei juurikaan näy yhdistyksen tilinpäätöksissä. Mikään ei
kuitenkaan kiellä yhdistystä laatimasta rahoituslaskelmaa osana tilinpäätöstä,

vapaaehtoisena. Rahoituslaskelman voi laatia myös vain esimerkiksi hallituksen kokouksiin osallistuville ja tilintarkastajille, mikäli sitä tilinpäätökseen ei syystä tai toisesta haluta liittää. Näin ollen hallituksen jäsenet ja tilintarkastajat saisivat rahoituslaskelman avulla mahdollisesti paremman kuvan tilikauden taloudellisista tapahtumista.

4.3 Asiantuntijoiden haastattelut

Opinnäytetyötä varten on haastateltu kolmea tilintarkastajaa. Kaksi tilintarkastajista on KHT-tilintarkastajia ja yksi HT-tilintarkastaja. Asiantuntijat haluavat pysyä anonyymeinä, joten heidät on nimetty asiantuntijoiksi A, B ja C. Asiantuntijat ovat työskennelleet alalla 24, 14 ja 31 vuotta. Työurat on lueteltu järjestyksessä A, B ja C.

Asiantuntijoille lähetettiin kysymykset etukäteen, jotta heillä olisi aikaa tutustua haastattelun teemoihin. Muutaman päivän tutustumisen jälkeen opinnäytetyöntekijä kävi vapaa-muotoisen keskustelun/haastattelun asiantuntijoiden kanssa. Jokainen haastattelu toteutettiin erikseen, jotta dataa saataisiin tuotettua mahdollisimman paljon ja turhalta toistolta vältyttäisiin. Tämä myös lisää tutkimuksen luotettavuutta. Seuraavassa kappaleessa on esitelty kysymyspatteriston teemat.

Karkeasti lueteltuna haastatteluiden kysymysten teemat jakautuivat kolmeen osaan: yhdistyksen tilintarkastukseen ja sen erikoispiirteisiin, rahoituslaskelmaan ja sen käytöstä tilintarkastuksessa ja rahoituslaskelman nykytilaan. Yhdistyksen tilintarkastuksen erikoispiirteet -teema toteutettiin vertaamalla yhdistyksen ja osakeyhtiön tilintarkastusta toisiinsa. Tällä teemalla haluttiin tuoda esiin yhdistyksen tilintarkastukseen liittyviä ominaispiirteitä. Pääpaino kuitenkin kysymysten asettelussa oli rahoituslaskelma. Rahoituslaskelmateema jakaantui kahteen osaan. Toisessa osassa selvitettiin rahoituslaskelman tuomaa lisäarvoa käytännön työssä ja toisessa osassa rahoituslaskelman nykytilaa. Koska opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa rahoituslaskelmamalli, niin käytäntöön liittyvien kysymysten rooli oli kysymysten asettelussa merkittävämpi, kuin rahoituslaskelman nykytilan rooli. Käytäntöön liittyvät teemat toteutettiin kysymällä käytäntöihin ja omiin kokemuksiin liittyviä asioita. Rahoituslaskelman nykytilaa lähestyttiin lainsäädännön kautta. Kysymyspatteristoon ja teemoihin voi tarkemmin tutustua liitteessä 1.

Asiantuntijoiden vastaukset on litteroitu, ja samankaltaiset vastaukset on yhdistelty vastaamaan paremmin toisiaan, vaikka sanamuoto olisi vastauksessa ollut erilainen. Jokaisen vastaajan mielipiteet on kuitenkin tuotu esiin ja vastaajien mielipiteiden eroavaisuuksista tai samankaltaisuuksista on erikseen mainittu. Teemat on jaettu otsikoihin, jotka ovat yhdistyksen tilintarkastus ja sen erikoispiirteet, rahoituslaskelma tarkastuksen

apuvälineenä, rahoituslaskelman tuoma lisäarvo ja rahoituslaskelman nykytila. Edellä mainitut otsakkeet on lihavoitu, jotta vastauksia olisi helpompi lukea.

Yhdistyksen tilintarkastus ja sen erikoispiirteet

Yhdistyksen tilintarkastus teemaan liittyen, kysymyksen asettelu oli verrata yhdistystä ja osakeyhtiötä toisiinsa. Kaikki asiantuntijat olivat samoilla linjoilla siitä, että suurimmat erot yhdistyksen ja osakeyhtiön välillä ovat omistuspohjassa sekä toiminnan tarkoituksessa.

Toiminnan tarkoitus osakeyhtiöllä on tuottaa omistajille voittoa, kun taas yhdistyksen tarkoitus on tuottaa suoritteita toiminnalle. Omistuspohja on osakeyhtiöllä hyvinkin selkeä, mutta yhdistyksillä ei varsinaisesti ole omistajaa. Tämä vaikeuttaa mm. vastuu kysymysten tarkastusta. (Asiantuntija C)

Suurten linjojen ollessa asiantuntijoiden välillä melko samankaltaisia yhdistyksen tilintarkastuksessa, niin varsinaisessa tarkastustyössä löytyi jo hieman erilaisia painopisteitä. Esiin nousivat yhdistyksen kulujen tarkastaminen, tuottojen tarkastaminen, tuloslaskelman pirstaloituneisuus, taloussuunnitelmat/budjetit, sekä valmiit tarkastusmallit. Asiantuntija A kiinnitti erityistä huomiota kulujen tarkastukseen, koska yhdistykset eivät pyri tekemään katetta. Asiantuntija A nosti esille myös, että varsinaisessa tarkastustyössä olisi syytä kiinnittää enemmän huomiota yhdistyksen prosesseihin ja toimintatapoihin, miten hallinto ja vastuuhenkilöt käsittelevät yhdistyksen kuluja. Asiantuntija B nosti esille tuottojen yhdistyksistä tärkeän seikan tilintarkastukseen liittyen:

Tuotot yhdistyksissä voivat olla usein säänneltyjä, kuten luvan varaisia arpajaisia. Tämän kaltaisissa tilanteissa tilintarkastajan tulee tarkastaa, että lain määräämät luvat yms. ovat kunnossa. Vastaavan kaltaisiin tilanteisiin harvemmin törmää osakeyhtiöissä. Tuotoissa on usein myös sellainen ero, että yhdistys harvemmin myy mitään tiettyä palvelua tai tuotetta niin kuin osakeyhtiö. (Asiantuntija B)

Asiantuntija B nosti esille myös sen, että Yhdistyksen tarkastukseen ei ole niin paljoa apuvälineitä ja valmiita malleja, kuin osakeyhtiön tarkastukseen.

Rahoituslaskelman tuoma lisäarvo

Haastatteluiden merkittävin pääpainopiste oli rahoituslaskelman tuoma lisäarvo. Aihetta käsiteltiin niin tilintarkastajan kuin yhdistyksenkin näkökulmasta. Kysymyspatteristossa tarkasteltiin rahoituslaskelman tuomia hyötyjä eri näkökulmissa tilintarkastustyössä. Tavoitteena oli selvittää, miten rahoituslaskelmaa voidaan hyödyntää ja tätä kautta saada lisää informaatiota siihen, miten tuotettu rahoituslaskelmamalli tulisi toteuttaa. Alle on koottu asiantuntijoiden vastauksia. Ensimmäinen aihealue liittyy varsinaiseen

tilintarkastustyöhön rahoituslaskelmaa apuna käyttäen. Toisena aihealueena käydään läpi asiantuntijoiden kokemuksia yhdistysten budjeteista ja pohditaan, miten rahoituslaskelma voisi olla budjetoinnissa apuna tai, miten siitä olisi muuten hyötyä yhdistykselle.

Kassaperusteinen tulos on tärkeä tietää, verratessa tätä suoriteperusteiseen. Rahoituslaskelma ei välttämättä kuitenkaan suoraan kerro, mistä mahdollinen ero kassaperusteisen ja suoriteperusteisen laskelman välillä johtuu, mutta eron ollessa suuri rahoituslaskelma saa kyseenalaistamaan yhdistyksen toimintaa. Tämän perusteella tilintarkastaja osaa mahdollisesti kysyä oikeita kysymyksiä asiakkaalta. (Asiantuntija A)

Rahoituslaskelma tuo enemmän varmuutta siitä, että luvut ovat oikein tuloslaskelmassa. Oikein laadittuna rahoituslaskelma antaa lisäarvoa tilinpäätöksen käyttäjälle. Rahoituslaskelma voisi myös olla apuna budjetin ja talousarvion laadintaan. Rahoituslaskelma on myös tuloslaskelmaa konkreettisempi, koska siinä ei huomioida jaksotettavia tapahtumia tai poistoja. (Asiantuntija B)

Rahoituslaskelmasta saadaan selville kassaan maksut ja kassasta maksut ja juuri tämä on painopisteenä tarkastettaessa yhdistyksiä. Tämä on tärkeää siksi, koska yhdistys toimii pääsääntöisesti vuositasolla, eikä pitkäjänteistä suunnitelmaa noudattaen. Rahoituslaskelma myös sitoo tuloslaskelman ja taseen yhteen. (Asiantuntija C)

Asiantuntijoiden mielestä rahoituslaskelma on siis varsin hyvä apuväline mietittäessä käytännön tilintarkastusta, koska se auttaa ymmärtämään niin sanottua suurempaa kuvaa yhdistyksen tilasta.

Rahoituslaskelmasta ei suoranaisesti olisi hyötyä hallinnontarkastukseen, mutta jollain tasolla tukisi tätä. Esimerkiksi jos yhdistyksellä olisi lainoja, niin tämän voisi tarkistaa pöytäkirjoista onko lainojen otto ylipäättään sallittua ja verrata rahoituslaskelmaan, miten on toimittu. Tämän näkee toki taseestakin, mutta rahoituslaskelmasta mahdollisesti helpommin. (Asiantuntija A)

Selvästi mahdollinen työkalu myös hallinnontarkastuksessa. Mahdollisesti näkisi tietynlaisia päätöksiä helpommin, kuin tuloslaskelmasta. Rahoituslaskelmasta huomattaisiin suoraan esimerkiksi tietyistä päätöksistä johtuvat rahavirrat. (Asiantuntija B)

Tilintarkastajan kannalta vaikeasti arvioitava asia on hallinnontarkastus. Vaikean tästä tekee yhdistyksen omistus pohja ja tästä syystä tilintarkastaja joutuukin pohtimaan esimerkiksi sitä, mikä on hallituksen vastuu yhdistyksen velkaantumisesta. Rajanveto vastuukysymyksiin on vaikeaa, koska toisin kuin osakeyhtiöllä, yhdistyksen hallituksella ei ole

samanlaista toimivaltaa. Rahoituslaskelma auttaisi informatiivisesti ja numerollisesti esittämään hallinnollisia asioita esimerkiksi yhdistyksen kokouksissa. Rahoituslaskelmaan tehdyn budjetin avulla hallinnolliset päätökset olisivat numerollisesti luettavissa. Tämä taas selkeyttäisi hallituksen vastuita, kun sanallisen arvion tueksi olisi asetettu kontrolli rahoituslaskelmalla. Rahoituslaskelma olisi oiva apu myös siinä mielessä, että yhdistykset eivät ole useinkaan kovin omavaraisia toiminnan luonteen vuoksi. (Asiantuntija C)

Asiantuntijat kokivat, että rahoituslaskelmasta olisi hyötyä ehdottomasti myös hallinnontarkastustyöhön. Osa asiantuntijoista painotti tätä enemmän, kuin muut, mutta kukaan asiantuntijoista ei suoraan kieltänyt, ettei rahoituslaskelma olisi hyödyllinen myös hallinnontarkastuksessa.

Tässä kohtaa lienee turvallista todeta, että rahoituslaskelmasta on selkeästi hyötyä tilintarkastustyössä. Kuitenkaan rahoituslaskelmia ei juurikaan näy yhdistysten tilinpäätöksissä. Tämän syyn takia opinnäytetyöntekijä kysyikin, että auttaisiko tilintarkastajan itselaatima rahoituslaskelma tarkastustyössä. Kaikki asiantuntijat olivat sitä mieltä, että itse laatimasta rahoituslaskelmasta olisi ehdottomasti hyötyä tarkastusmielessä. Asiantuntijat kokivat, että itse laadittu rahoituslaskelma selkeyttäisi ajatuksia yhdistyksen tilikauden toiminnasta. Itse laadittu rahoituslaskelma olisi kaikkien asiantuntijoiden mielestä myös hyvä työkalu asiakkaalle tapahtuvaan raportointiin. Rahoituslaskelman avulla tilintarkastaja pystyisi mm. selventämään tarkastuksessa löytyneitä havaintoja yhdistyksen hallitukselle. Asiantuntijat viittasivat myös siihen, että tilintarkastuksellisessa mielessä ei ole väliä tuottaako yhdistys rahoituslaskelman vai tilintarkastaja itse. Rahoituslaskelmasta saa joka tapauksessa saman evidenssin laatijasta riippumatta. Ainoastaan laadintatavan pitää olla sama, että vertailu aiempiin vuosiin olisi mahdollista. Näin ollen tilintarkastajan itsensä laatima rahoituslaskelma voisi olla jopa parempi tilintarkastusmielessä, kuin yhdistyksen laatima rahoituslaskelma.

Rahoituslaskelmien positiivisten vaikutusten myötä opinnäytetyöntekijä halusi saada myös selville olisiko rahoituslaskelmasta apua myös budjetointiin. Samassa yhteydessä käytiin myös läpi millaisia budjetteja/talousarvioita on asiantuntijoille tullut työuran aikana vastaan. Alle on koottu vastaukset näihin kysymyksiin.

On tapauksia, joissa talousarviota ei ole laadittu lainkaan tai ainakaan kirjattu sitä ylös. Pääsääntöisesti talousarvio kuitenkin yhdistyksiltä löytyy. Talousarvioita on todella monen muotoisia, mutta ehkä eniten olen nähnyt niitä tehtävän virallisen tuloslaskelman kaavan pohjalta, mutta myös kustannuspaikka kohtaisia talousarvioita. Jälkimmäinen vaihtoehto näistä kahdesta toimii huomattavasti paremmin yhdistyksissä. Periaatteellisella tasolla talousarvion tekeminen rahoituslaskelmaan helpottaisi tilintarkastajan työtä mm.

talousarvion ja toteutuneiden lukujen tarkastuksessa ja erojen arvioinnissa, mutta käytännössä usean yhdistyksen on hankala tehdä luotettavaa talousarviota. Ratkaisuna tähän olisi tietenkin aktiivisempi seuranta. Seurantaa voisi toteuttaa laatimalla rahoituslaskelmaa kuukausitasolla. Tämä myös auttaisi hallintoa reagoimaan mahdollisiin muutoksiin jo tilikauden aikana. (Asiantuntija A)

Hyvin vapaamuotoisia talousarvioita on matkan varrella tullut vastaan. Usein ovat tuloslaskelman kaavan mukaiset, mutta ei välttämättä kirjanpitolain mukaiset. Rahoituslaskelmuoto olisi erittäin mielenkiintoinen vaihtoehto. Käytännöllisesti tätä on kuitenkin vaikea arvioida, koska ei toistaiseksi ole vielä tullut tällaista vastaan. Mikäli yhdistys systemaattisesti tekisi talousarviota rahoituslaskelmamuotoon niin se saattaisi toimia. (Asiantuntija B)

Talousarviot ovat yleensä kopioitu yhdistyksen ensimmäisestä mallista. Useat yhdistykset ovat melko iäkkäitä, joten malli on usein vanhanaikainen. Vanhimmat vastaan tulleet mallit ovat peräisin 50-luvulta. Talousarvioissa harvoin on suoraa yhteyttä tuloslaskelman muotoon. Kaiken kaikkiaan yhdistyksen talousarviot ovat usein erittäin epäselviä ja numerolliseen esittämiseen ei juurikaan ole käytetty aikaa. Rahoituslaskelmamalliin tekeminen toisi selkeyttä numerolliseen esittämiseen ja asettaisi tiettyjä rajoja, miten paljon esimerkiksi velkaa saisi kertyä. Muoto myös yhdistäisi nykyvarallisuuden ja sitoisi tuloksen ja taseen nykytilanteeseen. Rahoituslaskelmaa kannattaisi hyödyntää jopa kuukausitasolla. Tämä antaisi hyvän työvälineen yhdistyksen hallinnolle. (Asiantuntija C)

Asiantuntijoiden kokemuksen perusteella yhdistysten talousarviot ovat olleet todella vapaamuotoisia. Vaikutteita on otettu niin tuloslaskelmasta, kuin rahoituslaskelmastakin, mutta harvoin ihan täydelliseen muottiin talousarviot eivät ole osuneet. Rahoituslaskelma talousarviomuotona helpottaisi ainakin tilintarkastajien työtä. Asiantuntijoiden mukaan tästä olisi hyötyä myös yhdistyksen hallinnolle, etenkin kuukausitasolla käytettynä.

Edellisestä kappaleesta selvisikin, että rahoituslaskelmasta olisi hyötyä myös yhdistyksen hallitukselle. Seuraavassa kappaleessa käsitellään, mitä muuta hyötyä rahoituslaskelmasta olisi yhdistysten hallitusten jäsenille, kuin talousarviopohjana. Alle on koottu asiantuntijoiden vastaukset kysymykseen: mitä lisäarvoa rahoituslaskelma toisi hallituksen jäsenelle.

Mikäli jäsen on ns. talousihminen, niin hänellä on mahdollisuus ymmärtää, mistä poikkeamat maksuperusteisen ja suoriteperusteisen laskelmien välillä johtuvat ja onko nämä erot niin suuria, kuin niiden pitäisi olla. Mikäli taas kyseessä ei-talousihminen, niin hyötyjäisi pienemmäksi, mutta mahdollisesti rahavirran käsitteleminen olisi helpompaa. Itse kokisin, että laadittu rahoituslaskelma helpottaisi ymmärtämään yhdistyksen toimintaa, jos istuisin hallituksen jäsenenä jossain yhdistyksessä. (Asiantuntija A)

Näkisin, että olisi hyötyä etenkin talousihmisille. Mahdollisesti hyötyä myös vähemmän talousihmisille, kun ei tarvitse käsitellä jaksotuksia ja poistoja. Suurin lisäarvo rahoituslaskelmasta kuitenkin saadaan, kun sitä käytetään hallituksessa työvälineenä päätöksenteon tueksi. (Asiantuntija B)

Ehdottomasti rahoituslaskelma toisi lisäarvoa yhdistyksen hallituksen jäsenille. Kaikki yhdistyksen hallituksen jäsenet eivät välttämättä ole talouden ammattilaisia. Maallikolle tuloslaskelmaa ja tasetta voi olla vaikeampi lukea, kuin rahavirtoja käsittelevää rahoituslaskelmaa. Rahoituslaskelma myös selkeyttää päätöksen tekoa ja ymmärrystä taloudellisesta tilanteesta. Rahoituslaskelman avulla voisi seurata tilannetta myös tilikauden aikana. Seurannan avulla hallitus pystyisi mahdollisesti reagoimaan muuttuviin taloudellisiin tilanteisiin jo tilikauden aikana, eikä silloin, kun on jo liian myöhäistä. Yhdistystoiminnan kannalta nopea reagointi huonoon taloudelliseen tilanteeseen on erittäin tärkeää, koska toiminnan luonteen takia yhdistyksillä ei ole puskuria käytössä. (Asiantuntija C)

Kuten asiantuntijoiden vastauksista huomataan, niin lisäarvo riippuu hyvin pitkälti hallituksen jäsenestä, mutta hyötyä laaditusta rahoituslaskelmasta olisi joka tapauksessa. Asiantuntijat nostivat myös esille sen, että rahoituslaskelman avulla pystyisi seuraamaan yhdistyksen toimintaa jo tilikauden aikana. Tämä vaatisi sen, että rahoituslaskelmaa tuotettaisiin esimerkiksi kerran kuussa. Rahoituslaskelman laatiminen siis kannattaa, koska se auttaa päätöksen teossa ja auttaa havainnollistamaan asioita paremmin, kuin esimerkiksi tulos ja tase.

Rahoituslaskelman nykytila

Kuten edellisistä kappaleista huomataan, niin rahoituslaskelma on erittäin hyvä työkalu, jos sitä vain halutaan käyttää. Rahoituslaskelman käyttöaste on kuitenkin pienentynyt merkittävästi, koska kirjanpitolakia muutettiin rahoituslaskelman laadintaperiaatteiden rajoja nostamalla vuonna 2016 (Suomen tilintarkastajat 2017). Tämän takia haastatteluissa kysyttiin asiantuntijoilta, mitä mieltä he ovat nykyisistä rajoista mietittäessä nimenomaan yhdistyksiä. Kaikkien asiantuntijoiden mielestä rajat ovat ehdottomasti liian korkealla. Asiantuntijoiden mielestä rajat ovat liian korkeat myös osakeyhtiöille, vaikka tätä ei kysymyksen asettelussa suoranaisesti kysytty. Asiantuntijat olivat valmiita pudottamaan rajoja 50-75% nykyisistä, sekä osakeyhtiön, että yhdistyksen kohdalla.

Huomio haastatteluissa siirtyi nopeasti siihen, että rahoituslaskelman kriteerit yhdistykselle eivät ole relevantit. Alla asiantuntija C:n vastaus paremmin yhdistyksen toimintaan soveltuvista kriteereistä.

Kriteerit saisivat olla toisenlaiset, koska yhdistys ei tavoittele tulosta eikä myöskään kasvata näin ollen tasetta.

Yhdistykselle voisi olla esimerkiksi vastaavan kaltaiset kriteerit:

1) Yhdistyksen tuotot laajasti ottaen 5M€.

2) Henkilökunta 10 työntekijä, koska yhdistyksissä helposti työvoimaksi palkatun henkilön oletetaan tekevän ns. aatteen puolesta extraa. Tässä kuitenkin pitää suojella myös työntekijää ja yhdistyksen on huomioitava työllistämisestä koituva vastuu.

3) Pitäisi liittyä yhdistyksen velkaantumiseen. Esimerkiksi korollisten velkojen määrä ja rajana 2M€. (Asiantuntija C)

Kuten asiantuntijoiden vastauksistakin huomataan, niin nykyiset rajat eivät toimi etenkin yhdistysten kohdalla. Tämä tarkoittaa sitä, että rahoituslaskelmaosaaminen katoaa ja yhdistykset eivät tämän vuoksi käytä rahoituslaskelmaa apuvälineenä, vaikka tällä olisi asiantuntijoidenkin mielestä valtaisa potentiaali.

4.4 Mallin laatiminen

Rahoituslaskelma malli laaditaan lähinnä tilintarkastajien näkökulmasta, joten mallissa on käytetty enemmän epäsuorasta rahoituslaskelmamallista tuttuja muutoslaskelmia. Mallin testaaminen ja käyttäminen on myös huomattavasti helpompaa tällä tyylillä, kun ei tarvitse purkautua liian syvälle lukuihin. Rahoituslaskelman lähtökohtana kuitenkin on selvittää rahavirrat liiketoiminnasta, investoinneista ja rahoituksesta, joten liian syvälle lukuihin porautuminen ei ole tässä kohtaa hyväksi. Malli jaetaan kohtiin (A) liiketoiminnan rahavirta, (B) investointien rahavirta ja (C) Rahoituksen rahavirta, aivan kuten KILA:n yleisohjeessa. Seuraavissa kappaleissa kerrotaan, miten rahavirta jaetaan.

Liiketoiminnan rahavirta on jaettu yhdistyksen tuloslaskelman mukaisesti varsinaiseen toimintaan, varainhankintaan sijoitus ja rahoitustoimintaan, muuhun toimintaan, avustuksiin sekä poistoihin. Liiketoiminnan rahavirrassa poistojen vaikutus on aina positiivinen, muissa kohdissa on yhdistetty tuotot ja kulut yhteen. Tuotot ja kulut voidaan kuitenkin ilmoittaa myös erikseen toiminnoittain, jos ne halutaan eritellä. Myös poistojen osuus voidaan laittaa suoraan toiminnon alle, mutta tässä pitää huomioida se, että poistot tulee ilmoittaa positiivisessa muodossa, kuten jo aiemmin todettu. Toisin sanoen liiketoiminnan rahavirta on yhdistyksen tuloslaskelman tulos lisätynä poistojen määrällä. Tämä ei kuitenkaan ihan vielä riitä. Liiketoiminnan rahavirrassa tulee huomioida myös käyttöpääoman muutos. Käyttöpääoman muutoksessa on huomioitu muutokset vaihto-omaisuudessa, omakatteisissa rahastoissa, saamisissa ja korottomissa lyhytaikaisissa veloissa. Kyseiset

erät tulevat suoraan yhdistyksen tasemallista. Näiden erien muutokset lasketaan siten, että, jos mallissa on merkitty (+/-), niin edellisen vuoden tasearvo vähennetään kuluvan vuoden tasearvolla. Mikäli taas mallissa on merkitty (-/+), niin kuluvan vuoden tasearvo vähennetään edellisen vuoden tasearvolla. Tällä varmistetaan, että ei tapahdu merkkivirheitä. Muutosten yhteissumma/erotus lisätään jo valmiina olevaan arvoon ja näin ollen saadaan selville liiketoiminnan rahavirta.

Investointien rahavirta osuudessa käytetään hyväksi muutosmenetelmää. Investointien rahavirta koostuu aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden muutoksesta, sijoitusten muutoksesta, sekä poistoista. Poistojen osuus on aina negatiivinen puhuttaessa investointien rahavirrasta. Tähän malliin on selkeyden vuoksi asetettu kaikki poistot yhteen kohtaan. Mallin käyttäjä voi kuitenkin harkita tekeekö hän poistot jokaiseen kohtaan erikseen. Kuten liiketoiminnan rahavirrassa, niin myös investointien rahavirrassa on käytetty erien yhteissummaa. Rahoituslaskelman käyttäjä voi kuitenkin jakaa esimerkiksi aineelliset hyödykkeet lisäyksiin ja vähennyksiin, mikäli nämä halutaan erotella toisistaan. Selkeyden vuoksi tässä mallissa on kuitenkin käytetty erien yhteissummaa. Muutoksissa pätee sama sääntö, kuin käyttöpääoman muutoksissa. Investointien muutoksessa käytetään ainoastaan merkkiä (+/-), koska nämä ovat taseen vastaavaa puolella. Tämä tarkoittaa sitä, että investointien edellisen vuoden tasearvo vähennetään kuluvan vuoden tasearvosta. Vastaavalla menettelyllä säilytään merkkivirheitä.

Rahoituksen rahavirta jaetaan korollisten lyhytaikaisten lainojen sekä pitkäaikaisten lainojen muutokseen. Käytännössä tämä tarkoittaa pankista otettujen lainojen muutosta. Rahoituksen rahavirran merkit ovat aina (-/+), koska nämä ovat taseen vastattavaa puolella. Tämä tarkoittaa sitä, että kuluvan vuoden tasearvosta vähennetään edellisen vuoden tasearvo. Tällä tavoin merkki tulee oikein rahoituslaskelmaan.

Lopuksi rahavirrat lasketaan keskenään yhteen ja lopputuloksesi pitäisi tulla rahojen ja pankkisaamisten muutos. Rahojen ja pankkisaamisten muutos saadaan vähentämällä tilikauden lopun saldo tilikauden alussa olevalla saldolla.

4.5 Mallin testaus käytännössä Suomen palloliitto ry:n tilinpäätöksillä

Laadittu rahoituslaskelmamalli on testattu Suomen palloliitto ry:n tilinpäätöksillä 2018 ja 2017. Liitteestä 4 ja 5 voi tutustua 2018 vuoden lukuihin ja liitteestä 6 ja 7 2017 vuoden lukuihin.

Mallissa keltainen väri tarkoittaa rahavirtojen yhteissummaa (A, B ja C) ja vihreä väri rahavirtojen muutosta sekä, tarkistuksen lopputulosta. Rahavirtojen muutoksen yhteissumma

ja rahavarojen tilikauden lopun ja alun erotuksen täytyy olla samansuuruiset, muutoin rahoituslaskelmaan syötetyt luvut eivät ole oikein tai tilinpäätös on laadittu virheellisesti.

Taulukko 5 Rahoituslaskelmamalli Suomen palloliitto ry:n luvuilla

Liiketoiminnan Rahavirta (A)	2018	2017
Varsinainen toiminta (+/-)	-17 957 150,18	-16 391 891,58
Varainhankinta (+/-)	15 687 214,61	14 694 163,84
Sijoitus ja rahoitustoiminta (+/-)	19 236,24	-1 854,96
Avustukset (+)	2 360 500,00	2 458 000,00
Poistot (+)	37 127,29	30 697,60
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	146 927,96	789 114,90
Vaihto-omaisuuden muutos (+/-)	12 918,30	998,28
Omakatteisten rahastojen muutos (+/-)	15 041,67	-1 999 801,74
Saamisten muutos (+/-)	120 410,00	-519 945,81
Korottomien lyhytaikaisten velkojen muutos (-/+)	-763 122,28	-240 684,04
Käyttöpääoman muutos	-614 752,31	-2 759 433,31
Liiketoiminnan rahavirta (A)	-467 824,35	-1 970 318,41
Investointien rahavirta (B)		
Aineettomien hyödykkeiden muutos (+/-)	-36 604,12	1 141,13
Aineellisten hyödykkeiden muutos (+/-)	28 373,57	-69 029,74
Osakkeiden ja sijoitusten muutos (+/-)	-100 000,00	0,00
Poistot (-)	-37 127,29	-30 697,60
Investointien muutos	-145 357,84	-98 586,21
Investointien rahavirta (B)	-145 357,84	-98 586,21
Rahoituksen rahavirta (C)		
Korollisten lyhytaikaisten lainojen muutos (-/+)	0,00	0,00
Pitkäaikaisten rahoituslainojen muutos (-/+)	0,00	0,00
Lainojen muutos	0,00	0,00
Rahoituksen rahavirta (C)	0,00	0,00
Rahavirtojen muutos (A+B+C)	-613 182,19	-2 068 904,62
Rahavarat tilikauden lopussa	1 837 693,42	2 450 875,61
Rahavarat tilikauden alussa	2 450 875,61	4 519 780,23
Erotus	-613 182,19	-2 068 904,62

Edellä kuvattua mallia voi käyttää myös budjetoinnissa, missä edellisen vuoden sijasta olisi budjettirivi, johon toteutuneita lukuja verrataan. Mikäli lukuja haluaa verrata edellisiin tilikausiin, niin kannattaa ottaa vähintään viimeisen viiden vuoden rahoituslaskelmat käyttöön, josta huomataan paremmin eroja. Mallia voi soveltaa myös kuukausitasolla.

4.6 Johtopäätökset

Testauksen perusteella rahoituslaskelma malli toimii myös käytännössä. Mallissa on käytetty yhdistyksille tyypillisiä eriä, jotta yhdistysten olisi mahdollisimman helppo kyseistä mallia käyttää. Yhdistykset voivat toki jatkojalostaa mallia omien tarpeidensa mukaiseksi. Malliin on haettu lisävarmuutta testaamalla tämä Palvelualojen ammattiliitto PAMin tilinpäätöksellä 2018. Testauksen perusteella rahoituslaskelmamalli toimii.

Tilintarkastusmielessä malli on riittävä antamaan taloudellisen kuvan yhdistyksen tilanteesta. Erityisen hyvän mallista tekee se, että tilintarkastaja pystyy itse laatimaan rahoituslaskelman pelkän tuloslaskelman ja taseen pohjalta. Itse laadittu rahoituslaskelma on vahva tilintarkastusevidenssi rahoituslaskelman tilintarkastukseen. Evidenssin vahvuuden lisäämiseksi onkin suositeltavaa, että mallia käytetään useampana vuotena, jolloin saadaan vertailutietoja. Nämä tiedot auttavat ymmärtämään millainen tilikausi todellisuudessa on ollut kyseessä. Vertailutiedot auttavat myös ymmärtämään, missä on tapahtunut suurimmat muutokset. Esimerkiksi jos aiempina tilikausina on tietoisesti kerätty tarpeettoman paljon omaa pääomaa ja kuluvalle tilikaudella on käytetty selkeästi suurempi määrä rahaa investointeihin, niin rahoituslaskelman avulla voidaan helposti päätellä, miksi pääomaa on kerätty, vaikka tämä ei ole tyypillistä yhdistyksissä.

4.7 Tutkimuksen validiteetin ja reliabiliteetin arviointi

Validiteetilla ilmaistaan sitä, miten hyvin tutkimuksessa käytetty mittausmenetelmä mittaa tutkittavaa ilmiötä. Tämän opinnäytetyön ilmiönä oli rahoituslaskelma ja sen soveltuvuus yhdistyksen tilintarkastukseen. Mittausmenetelmänä voidaan pitää asiantuntijahaastatteluita ja tuotettua rahoituslaskelmamallia. Yhdistyksen rahoituslaskelma ei varsinaisesti ole mikään suuri ilmiö ja sen käyttö rajoittuukin pieneen osaan, jos ajatellaan tyypillisesti ilmiöitä. Rahoituslaskelman hyödyntäminen yhdistyksissä voisi kuitenkin potentiaalisesti olla ilmiö tulevaisuudessa. Koska aihe on omaperäinen ja tullut toimeksiantajan pyynnöstä, niin mittausvälineiksi ei voitu valita juuri muita, kuin asiantuntijahaastattelut. Haastattelut kuitenkin vaativat hyvän teoriapohjan, jotta mitattavia asioita osattiin paremmin käsitellä haastattelutilanteissa. Validiteettina mittausmenetelmät olivat tehtävänantoon sopivia.

Kuitenkin ilmiön tutkimiseen olisi pitänyt ottaa huomattavasti enemmän mukaan yhdistysten toimintaa, jotta tutkimustulokset olisivat luotettavia. Tutkiminen toteutettiin tilintarkastajan näkökulmasta, joten yhdistysten rahoituslaskelmat ilmiönä jäivät pienempään rooliin.

Reliabiliteetti tarkoittaa sitä, miten luotettavasti käytetty mittari mittaa tutkittavaa ilmiötä. Tämä opinnäytetyö on toteutettu hyvin rajatusti ja toimeksiantajalähtöisesti. Tämän takia tutkimustuloksia ei voida yleistää ilmiö tasolla. Tuotettu rahoituslaskelmamalli on kuitenkin testattu kahden eri yhdistyksen tilinpäätöksellä. Otanta ei tässä kohtaa ole järjen iso, mutta ottaen huomioon sen, että yhdistysten tilinpäätökset ovat kuitenkin suhteellisen samankaltaisia, niin voidaan tuotettua rahoituslaskelmamalli pitää suhteellisen luotettavana. Asiantuntijahaastattelussa reliabiliteettia lisää asiantuntijoiden työurat, jotka olivat erittäin mittavia. Kuitenkin haastateltavien otanta lukumäärällisesti oli erittäin pieni, että tästä voitaisiin vetää suurempia johtopäätöksiä. Joka tapauksessa asiantuntijoiden vastaukset antavat selkeästi suuntaa, millainen tutkittava ilmiö on. Tämän opinnäytetyön reliabiliteetit ovat voimassa vain niin kauan, ennen kuin rahoituslaskelmaa tai yhdistystä käsitteleviin lakiin tulee muutoksia. Mahdollisten lakimuutosten jälkeen reliabiliteetteja täytyy arvioida uudelleen.

5 YHTEENVETO

Opinnäytetyön alkuvaiheessa asetettiin tutkimuskysymys siitä, voisiko rahoituslaskelma toimia apuna yhdistyksen tilintarkastuksessa ja toisiko vapaaehtoisesti laadittu rahoituslaskelma lisäarvoa yhdistykselle. Asiantuntijahaastatteluiden ja rahoituslaskelmamallin perusteella voidaan melko turvallisesti sanoa, että vastaus molempiin kysymyksiin on positiivinen. Rahoituslaskelma on oiva työkalu tilintarkastajille siksi, että se sitoo tuloslaskelman ja taseen yhteen. Lisäksi vertailutietojen avulla, rahoituslaskelma auttaa tilintarkastajaa ymmärtämään millainen tilikausi on todellisuudessa ollut kyseessä, kun tarkastellaan vain rahavirtaa. Yhdistysten tilintarkastuksessa on myös asiantuntijoiden mielestä järkevämpää tarkastella ehkäpä nimenomaan rahavirtaa, koska lähtökohtaisesti yhdistyksillä ei ole tulospaineita. Yhdistyksille rahoituslaskelman lisäarvo konkretisoituu budjetin työkaluna, ymmärryksen lisääntymisenä, sekä selkeämpänä esittämistapana esimerkiksi yhdistyksen kokouksiin. Rahoituslaskelma vertailutietoineen antaa myös yhdistysten hallituksille/jäsenille selkeämmän kuvan siitä, mitä tilikaudella on tapahtunut ja talousihmisille myös sen, että miksi näin on tapahtunut.

Suomen palloliitto ry:n kohdalla päästiin todistamaan juuri sitä pointtia, mistä rahoituslaskelmassa on loppujen lopuksi kyse. Rahoituslaskelman lopputulos rahavarojen muutokselle vuotena 2018 oli - 613 182,19, kun taas tuloslaskelman tilikauden ylijäämä samaisena vuotena oli 109 800,67. Näiden tulosten erotus oli siis 722 982,86. Vastaavan summan verran oli siis eroa kassavirralla ja suoriteperusteisella kirjanpidolla. Lähtökohtaisesti ero johtuu poistoista ja jaksotetuista tuotoista ja kuluista. Kassavirtaa katsottaessa tuntuisi siltä, että tilikausi on mennyt hieman oletusarvoa huonommin, jos pyritään nollatulokseen. Vastaavasti tuloslaskelmasta välittyy kuva, että tilikausi on ollut jopa oletusarvoaan parempi. Tästä syystä onkin erittäin tärkeä ymmärtää, että tuloslaskelmassa oleva positiivinen tulos ei välttämättä suoraan kieli siitä, että tilikausi olisi automaattisesti onnistunut. Testattavassa yhdistyksessä eroa kassan ja tuloslaskelman välille jäi yli seitsenkertainen määrä verrattuna ylijäämään. Yhdistyksen taloudesta vastaavien tahojen ymmärrys ylijäämän ja kassavirran välillä on erityisen tärkeää, kun tehdään päätöksiä perustuen lukuihin. Talousihmiset osaavat näiden kahden tuloksen välillä sanoa, onko tilikausi loppujen lopuksi ollut suunnitelman mukainen. Samainen ymmärrys on myös tärkeää tilintarkastajien keskuudessa. Tilintarkastajien tulee ottaa huomioon yhtiön tila ennen tilikautta ja mahdollinen suunta, mihin yhtiön tulisi mennä. Kun tämä on tiedossa, niin on helpompi syventyä lukuihin. Tilintarkastusmielessä on tärkeä ymmärtää, voiko tilinpäätöksenluvut pitää paikkansa ja mitä tulokselle on tehty, että se on saatu näyttämään kyseessä olevaa tulosta. Ymmärrys kassan ja tuloslaskelman välillä helpottaa tilintarkastajaa ymmärtämään edellä mainitut painopisteet. Tärkeää on myös olla tietoinen yhtiön toimintamallista. Esimerkiksi

yhdistyksillä ei lähtökohtaisesti ole tulospainetta. Näin ollen voidaan ehkä helpommin luottaa siihen, että tulokselle ei ole tehty korjausliikkeitä, joiden avulla tulos olisi parempi. Toisaalta pitää olla varuillaan siinä mielessä, että onko yhdistysten tulosta tietoisesti pienennetty esimerkiksi verojen välttämiseksi.

Asiantuntijahaastatteluiden yhteydessä keskusteltiin paljon rahoituslaskelman nykytilasta. Kaikki haastatteluun osallistuneet asiantuntijat olivat jyrkästi sitä mieltä, että rahoituslaskelman laatimisrajat ovat liian korkealla sekä osakeyhtiöillä, että yhdistyksillä. Etenkin yhdistyksellä rajat ovat lähestulkoon mahdottomat saavuttaa. Opinnäytetyön aikana tutustuin noin 25 ison yhdistyksen tilinpäätökseen ja ainoastaan Palvelualojen ammattiliitto PAM oli joutunut laatimaan rahoituslaskelman osana tilinpäätöstä, koska kriteerit täyttyivät. Jo lähtökohtaisesti on melko absurdia olettaa, että yhdistyksillä, joiden toiminta ei perustu tuloksen tekoon olisi liikevaihto 40 MEUR ja taseen loppusumma 20 MEUR. Rajojen ollessa näin korkealla rahoituslaskelma osaaminen kärsii samassa suhteessa. Yritysten ja yhdistysten talousvastaavat osaavat suurella todennäköisyydellä laatia rahoituslaskelman, josta olisi tämän tutkimuksen perusteella varmasti hyötyä myös päätöksen teossa, mutta koska rajat ovat niin korkealla, niin monet eivät koe tarpeelliseksi tätä tehdä. Korkeat rajat heijastuvat myös tilintarkastukseen ja tilintarkastajiin. Uudet ja aloittelevat tilintarkastajat joutuvat aina vain harvemmin sen tilanteen eteen, että he joutuisivat tarkastamaan rahoituslaskelman osana tilinpäätöstä. Asiantuntijoiden mukaan rahoituslaskelman tarkastuksen suorittaminen, saati rahoituslaskelman hyödyntäminen tilintarkastustyössä on katoava luonnonvara. Rahoituslaskelma on kuitenkin kelpo apuväline ja myös yksi harvoista apuvälineistä, joka sitoo sekä tuloslaskelman, että taseen yhteen.

Opinnäytetyön tavoitteena oli myös herättää keskustelua rahoituslaskelman laadintarajoista sekä kriteereistä. Opinnäytetyön perusteella voidaan turvallisesti todeta, että rahoituslaskelman hyödyt ja potentiaali jätetään nykyrajoilla tyystin käyttämättä etenkin yhdistysten kohdalla. Yhdistysten kannattaa hyödyntää rahoituslaskelmaa, jos ei osana tilinpäätöstä, niin ainakin omaan käyttöön raportoinnissa, budjetoinnissa, sekä apuna päätöksen teossa.

Opinnäytetyöstä ja etenkin tuotetusta rahoituslaskelmamallista on mahdollista jatkojalostaa uusia tutkimuksia. Rahoituslaskelmamallin datasta pystyy laatimaan ainakin tunnuslukuja ja vertailemaan rahoituslaskelmia myös pitkällä aikavälillä. Mallin avulla voi myös seurata yrityksen rahavirtoja ja tuottaa näistä dataa esimerkiksi yrityksen hallitukselle tai muulle toimeksiantajalle. Mallin avulla voi myös verrata yhdistyksiä/yrityksiä keskenään ja tuottaa tämän avulla kilpailija-analyysin toimeksiantajalle tai muulle vastaavalle taholle.

Hyödyntämismahdollisuuksia on siis lukuisia ja oikeastaan vain mielikuvitus on rajana, miten mallin avulla kerättyä dataa asetetaan luettavampaan muotoon.

LÄHTEET

Fredriksson, F. Havukainen, J. Hilmola, J. Ilkka, H. Laitinen, E. Luoma, J. Mikkola, J. Mäkinen, T. Nevalainen, R. Ojala, A. Saari, J. Termäs, K. Tikka, M. Virtanen, P. & Vuorio, A. 2008. Kirjanpitolaki tänään. Helsinki: Talentum.

Perälä, S. & Schwartz, K. 2019. Rahoituslaskelma 8. painos. Helsinki: ST-Akatemia Oy

KHT-yhdistys. 2007. Yhdistyksen ja säätiön tilinpäätösmalli uudistettu 8. painos 2007. Helsinki: KHT-Media Oy.

Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

Tilintarkastuslaki 18.9.2015/1141

Vierros, H. Pöyhönen, K. & Kallio, M. 2010. Yhdistykset ja säätiöt. Kirjanpidon, tilinpäätöksen ja verotuksen erityiskysymyksiä. Helsinki: KHT-Media Oy.

Yhdistyslaki 26.5.1989/503

KILA 2007. Yleisohje rahoituslaskelman laatimisesta. [viitattu 6.9.2019]. Saatavissa:

<http://www.edilex.fi/virallistieto/kilaohje/rahoituslask2>

Patentti- ja rekisterihallitus 2019. Yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja ja muut nimenkirjoittajat [viitattu 26.9.2019]. Saatavissa:

https://www.prh.fi/fi/yhdistysrekisteri/yhdistyksen_perustajalle/yhdistyksen_perustamisilmoitus/hallituksen_puheenjohtaja_ja_muut_nimenkirjoittajat.html

Rosengren, P. Törrönen, A. & Iso-Markku, P. 2018. Yhdistystoiminnan avaimet. Uudistettu painos 2018. Helsinki: Kansan Sivistystyön Liitto KSL ry ja KSL-opintokeskus. [viitattu 18.9.2019]. Saatavissa: https://www.ksl.fi/wp-content/uploads/2018/06/Yhdistystoiminnan-avaimet_verkkoversio_FINAL.pdf

Suomen palloliitto ry:n tilinpäätös 2018 ja 2017

Saatavissa: <https://www.palloliitto.fi/jalkapalloperhe/palloliitto/visio-missio-strategia/toimintakertomukset-ja-tilinpaatokset>

Suomen Tilintarkastajat. 2017. KIRJANPITOLAIN MUUTOKSET KEVENTÄVÄT PIENYRITYSTEN HALLINNOLLISTA TAAKKAA. [viitattu 11.11.2019] Saatavissa:

<https://www.suomentilintarkastajat.fi/blogi/talouden-ammattilaisille/kirjanpitolain-muutokset-keventavat-pienyritysten-hallinnollista-taakkaa>

Suomen Yrittäjät ry. 2019. Yrittäjyys Suomessa [viitattu 6.9.2019].

Saatavissa: <https://www.yrittajat.fi/suomen-yrittajat/yrittajyys-suomessa-316363>

Talouselämä. 2008. Rahavirta on raaka mittari [viitattu 2.11.2019] Saatavissa:

<https://www.talouselama.fi/uutiset/rahavirta-on-raaka-mittari/bb760ab6-3d52-35ea-8ec7-b707e29e2784>

Taloushallintoliitto. 2019. Kahdenkertainen kirjanpito, vienti, kirjaus. [viitattu 5.11.2019]

Saatavissa: <https://taloushallintoliitto.fi/kirjanpidon-abc-mita-jokaisen-tulisi-tietaa-kirjanpidosta/paakirjanpito-ja-osakirjanpidot-2>

Talousverkko 2014. Mikä on tase ja mitä se kertoo? [viitattu 5.11.2019] Saatavissa:

<https://www.talousverkko.fi/mika-on-tase-ja-mita-se-kertoo/>

Tilisanomat. 2007. Uusi ohjeistus rahoituslaskelman laadintaan. [viitattu 5.11.2019]

Saatavissa: <https://tilisanomat.fi/yleiset/uusi-ohjeistus-rahoituslaskelman-laadintaan>

Verohallinto 2019. Muutokset yhdistyksen ja säätiön toiminnassa. [viitattu 2.11.2019]

Saatavissa: https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/perustaminen-ja-muutokset/muutokset_toiminnassa/yhdistys-ja-saatio/

Yhdistystieto. 2019. Hallituksen jäsenet. [viitattu 5.11.2019] Saatavissa:

<http://yhdistystieto.fi/wiki/64-hallituksen-jasenet>

Yhdistystoimijat 2019. Tilin- ja toiminnantarkistus. [viitattu 19.9.2019]. Saatavissa:

<https://www.yhdistystoimijat.fi/toiminnot/talous-2/tilintoiminnantarkistus/>

Yhdistystoimijat 2019. Taloudenhoitaja. [viitattu 2.11.2019]. Saatavissa:

<https://www.yhdistystoimijat.fi/toiminnot/toimihenkiloiden-tehtavat/taloudenhoitaja/>

LIITTEET

Liite 1. Kysymykset asiantuntijoille

Liite 2. Suoran rahoituslaskelman malli

Liite 3. Epäsuoran rahoituslaskelman malli

Liite 4. Suomen palloliitto ry:n tuloslaskelma 1.1. – 31.12.2018

Liite 5. Suomen palloliitto ry:n tase 1.1. – 31.12.2018

Liite 6. Suomen palloliitto ry:n tuloslaskelma 1.1. – 31.12.2017

Liite 7. Suomen palloliitto ry:n tase 1.1. – 31.12.2017

Liite 1. Kysymykset asiantuntijoille

- 1) Mitkä ovat merkittävimmät erot osakeyhtiön tilintarkastuksen ja yhdistyksen tilintarkastuksen välillä?
- 2) Miten rahoituslaskelmasta olisi apua yhdistyksen kirjanpidon ja tilinpäätöksen tarkastuksessa?
- 3) Miten rahoituslaskelmasta olisi apua yhdistyksen hallinnon tarkastuksessa?
- 4) Vaikka yhdistys ei itse laatisi rahoituslaskelmaa, katsoisitko, että tilintarkastajan itse laatimana tästä olisi apua tilintarkastuksessa?
- 5) Millaisia kokemuksia sinulla on yhdistysten talousarvioista ja niiden muodoista/malleista? Näkisitkö, että talousarvion laatiminen rahoituslaskelman malliin/muotoon helpottaisi tilintarkastusta? Perustele
- 6) Näetkö, että rahoituslaskelman tekeminen osana tilinpäätöstä tuottaisi lisäarvoa yhdistyksen hallituksen jäsenelle? Perustele.
- 7) Ovatko mielestäsi kirjanpitolain säätämät rajat rahoituslaskelman laatimisesta osana tilinpäätöstä liian korkeat mietittäessä yhdistyksiä?

Liite 2. Suoran rahoituslaskennan malli

Liiketoiminnan rahavirta:

Myynnistä saadut maksut	+XX
Liiketoiminnan muista tuotoista saadut maksut	+XX
Maksut liiketoiminnan kuluista	-XX
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	+/- XX
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-XX
Saadut korot liiketoiminnasta	+XX
Saadut osingot liiketoiminnasta	+XX
Maksetut välittömät verot	-XX
Rahavirta ennen satunnaisia eriä	+/- XX
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta (netto)	+/- XX
Liiketoiminnan rahavirta (A)	+/- XX

Investointien rahavirta:

Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-XX
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	+XX
Investoinnin muihin sijoituksiin	-XX
Luovutustulot muista sijoituksista	+XX
Myönnettyt lainat	-XX
Lainasaamisten takaisinmaksut	+XX
Saadut korot investoinneista	+XX
Saadut osingot investoinneista	+XX
Maksetut välittömät verot	-XX
Investointien rahavirta (B)	+/- XX

Rahoituksen rahavirta:

Maksullinen osakeanti	+XX
Omien osakkeiden hankkiminen	-XX
Omien osakkeiden myynti	+XX
Lyhytaikaisten lainojen nostot	+XX
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	-XX
Pitkäaikaisten lainojen nostot	+XX
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-XX
Maksetut korot ja maksut rahoituskuluista	-XX
Maksetut osingot ja muu voitonjako	-XX
Maksetut välittömät verot	-XX
Rahoituksen rahavirta (C)	+/- XX
Rahavirtojen muutos (A + B + C) lisäys (+) / vähennys (-)	+/- XX
Rahavarat tilikauden alussa	XX
Rahavarat tilikauden lopussa	XX

Liite 3. Epäsuoran rahoituslaskelman malli

Liiketoiminnan rahavirta:

Voitto/tappio ennen satunnaisia eriä	+/- xx
Oikaisut:	
Suunnitelman mukaiset poistot	+ xx
Realisoitumattomat kurssivoitot ja -tappiot	-/+ xx
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-/+ xx
Rahoitustuotot ja -kulut	-/+ xx
Muut oikaisut	+/- xx
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta	+/- xx
 Käyttöpääoman muutos:	
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-) tai vähennys (+)	-/+ xx
Vaihto-omaisuuden lisäys (-) tai vähennys (+)	-/+ xx
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+) tai vähennys (-)	+/- xx
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	+/- xx
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-xx
Saadut osingot liiketoiminnasta	+xx
Saadut korot liiketoiminnasta	+xx
Maksetut välittömät verot	-xx
Rahavirta ennen satunnaisia eriä	+/- xx
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta (netto)	+/- xx
Liiketoiminnan rahavirta (A)	+/- xx

Investointien rahavirta:

Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-XX
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	+XX
Investoinnit muihin sijoituksiin	-XX
Luovutustulot muista sijoituksista	+XX
Myönnetyt lainat	-XX
Lainasaamisten takaisinmaksut	+XX
Saadut korot investoinneista	+XX
Saadut osingot investoinneista	+XX
Maksetut välittömät verot	-XX

Investointien rahavirta (B) +/– XX

Rahoituksen rahavirta:

Maksullinen osakeanti	+XX
Omien osakkeiden hankkiminen	-XX
Omien osakkeiden myynti	+XX
Lyhytaikaisten lainojen nostot	+XX
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	-XX
Pitkäaikaisten lainojen nostot	+XX
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-XX
Maksetut korot ja maksut rahoituskuluista	-XX
Maksetut osingot ja muu voitonjako	-XX
Maksetut välittömät verot	-XX

Rahoituksen rahavirta (C) +/– XX

Rahavirtojen muutos (A + B + C) lisäys (+) / vähennys (–) +/– XX

Rahavarat tilikauden alussa XX

Rahavarat tilikauden lopussa XX

Liite 4. Suomen palloliitto ry:n tuloslaskelma 1.1.-31.12.2018

Tuloslaskelma 1.1.-31.12.2018

VARSINAINEN TOIMINTA	1.1.-31.12.2018		1.1.-31.12.2017	
Tuotot				
Osanottomaksut	1 219 034,21		1 194 060,41	
Pääsylipputuotot	771 638,50		713 814,22	
Muut tuotot	64 307,32	2 054 980,03	248 689,58	2 156 564,21
Kulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-5 113 103,15		-4 730 681,34	
Henkilöstösivukulut				
Eläkekulut	-771 115,73		-708 145,79	
Muut henkilösivukulut	-168 585,23		-128 462,45	
Henkilöstökulut yhteensä	-6 052 804,11		-5 567 289,58	
Poistot	-37 127,29		-30 697,60	
Muut kulut				
Vuokra- ja vastikekulut	-621 222,05		-471 276,64	
Ulkopuoliset palvelut	-3 093 671,24		-3 239 918,52	
Matka- ja majoituskulut	-4 987 845,76		-4 370 299,38	
Materiaalikulut	-175 065,77		-153 618,63	
Urheilijapalkkiot	-637 845,45		-346 055,14	
Muut toimintakulut	-1 795 550,12		-1 516 976,47	
Keskinäiset avustukset	-2 610 998,42		-2 852 323,83	
Muut kulut yhteensä	-13 922 198,81	-20 012 130,21	-12 950 468,61	-18 548 455,79
Varsinaisen toiminnan kulujäämä		-17 957 150,18		-16 391 891,58
VARAINHANKINTA				
Tuotot				
Lisenssimaksutuotot	5 689 752,41		5 956 073,95	
TV-sopimukset	5 692 400,00		4 125 000,00	
Muut varainhankinnan tuotot	8 214 947,29	19 597 099,70	8 578 682,20	18 659 756,15
Kulut				
Lisenssimaksukulut	-2 945 484,14		-3 304 809,99	
Muut kulut	-964 400,95	-3 909 885,09	-660 782,32	-3 965 592,31
Varainhankinta yhteensä		15 687 214,61		14 694 163,84
Kulujäämä		-2 269 935,57		-1 697 727,74
SIIJOITUS- JA RAHOITUSTOIMINTA				
Tuotot				
Valuuttakurssivoitot		18 638,54		-
Korkotuotot		1 674,63		2 209,46
Kulut				
Korkokulut	-633,28		-683,55	
Muut sijoitus- ja rahoituskulut	-443,65	-1 076,93	-3 380,87	-4 064,42
Sijoitus- ja rahoitustoiminta yhteensä		19 236,24		-1 854,96
Kulujäämä		-2 250 699,33		-1 699 582,70
YLEISAVUSTUKSET				
Valtion toiminta-avustus	2 210 500,00		2 288 000,00	
Muut yleisavustukset	150 000,00	2 360 500,00	170 000,00	2 458 000,00
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ		109 800,67		758 417,30

Liite 5. Suomen palloliitto ry:n tase 1.1.-31.12.2018

Tase 31.12.2018

VASTAAVAA	31.12.2018	31.12.2017
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
ATK-ohjelmat	38 886,38	2 282,26
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	73 453,64	101 827,21
Sijoitukset		
Muut osakkeet ja osuudet	211 822,15	111 822,15
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Tavarat	4 005,84	16 924,14
Rahoitusarvopaperit		
Korkoinstrumenttirahastot		1 999 801,74
Saamiset		
Pitkäaikaiset		
Lainasaamiset	100 000,00	100 000,00
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	350 791,06	514 694,57
Lainasaamiset	141 561,80	188 905,00
Muut saamiset	63 739,53	164 634,62
Siirtosaamiset	1 594 297,45	1 402 565,65
Rahat ja pankkisaamiset	1 837 693,42	2 450 875,61
VASTAAVAA	6 401 011,34	7 054 332,95
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Edellisten tilikausien ylijäämä	1 850 515,93	1 092 098,63
Tilikauden ylijäämä	109 800,67	758 417,30
Oma pääoma yhteensä	1 960 316,60	1 850 515,93
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Saadut ennakot	2 196 893,93	4 006 464,17
Ostovelat	763 264,37	284 261,38
Muut velat	146 845,91	145 628,62
Siirtovelat	1 333 690,53	767 462,85
VIERA PÄÄOMA	4 440 694,74	5 203 817,02
VASTATTAVAA	6 401 011,34	7 054 332,95

Liite 6. Suomen palloliitto ry:n tuloslaskelma 1.1.-31.12.2017

Tuloslaskelma 1.1.-31.12.2017

VARSINAINEN TOIMINTA	1.1.-31.12.2017		1.1.-31.12.2016	
Tuotot				
Osanottomaksut	1 194 060,41		1 145 102,23	
Pääsylipputuotot	713 814,22		586 285,64	
Muut tuotot	248 689,58	2 156 564,21	278 136,10	2 009 523,97
Kulut				
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-4 730 681,34		-4 825 652,13	
Henkilöstösivukulut				
Eläkekulut	-708 145,79		-548 540,75	
Muut henkilösivukulut	-128 462,45		-287 744,61	
Henkilöstökulut yhteensä	-5 567 289,58		-5 661 937,49	
Poistot				
Muut kulut				
Vuokra- ja vastikekulut	-471 276,64		-513 304,02	
Ulkopuoliset palvelut	-3 239 918,52		-2 591 483,65	
Matka- ja majoituskulut	-4 370 299,38		-3 914 828,84	
Materiaalikulut	-153 618,63		-132 338,01	
Urheilijapalkkiot	-346 055,14		-73 750,00	
Muut toimintakulut	-1 516 976,47		-972 864,28	
Keskinäiset avustukset	-2 852 323,83		-2 216 693,31	
Muut kulut yhteensä	-12 950 468,61	-18 548 455,79	-10 415 262,11	-16 092 396,79
Varsinaisen toiminnan kulujäämä		-16 391 891,58		-14 082 872,82
VARAINHANKINTA				
Tuotot				
Lisenssimaksutuotot	5 956 073,95		5 997 531,00	
TV-sopimukset	4 125 000,00		3 622 889,00	
Muut varainhank. tuotot	8 578 682,20	18 659 756,15	6 176 224,02	15 796 644,02
Kulut				
Lisenssimaksukulut	-3 304 809,99		-3 416 050,48	
Muut kulut	-660 782,32	-3 965 592,31	-419 130,23	-3 835 180,71
Varainhankinta yhteensä		14 694 163,84		11 961 463,31
Tuotto-/kulujäämä		-1 697 727,74		-2 121 409,51
SIIJOITUS- JA RAHOITUSTOIMINTA				
Tuotot				
Korkotuotot		2 209,46		2 177,80
Kulut				
Korkokulut	-683,55		-703,83	
Muut sijoitus- ja rahoituskulut	-3 380,87	-4 064,42	-3 593,36	-4 297,19
Sijoitus- ja rahoitustoiminta yhteensä		-1 854,96		-2 119,39
Tuotto-/kulujäämä		-1 699 582,70		-2 123 528,90
YLEISAVUSTUKSET				
Valtion toiminta-avustus	2 288 000,00		2 095 000,00	
Muut yleisavustukset	170 000,00	2 458 000,00	182 500,00	2 277 500,00
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ		<u>758 417,30</u>		<u>153 971,10</u>

Liite 7. Suomen palloliitto ry:n tase 1.1.-31.12.2017

Tase 31.12.2017

<u>VASTAAVAA</u>	<u>31.12.2017</u>	<u>31.12.2018</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
ATK-ohjelmat	2 282,26	3 423,39
Aineelliset hyödykkeet		
Koneet ja kalusto	101 827,21	32 797,47
Sijoitukset		
Muut osakkeet ja osuudet	111 822,15	111 822,15
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus		
Tavarat	16 924,14	17 922,42
Rahoitusarvopaperit		
Korkoinstrumenttirahastot	1 999 801,74	-
Saamiset		
Pitkäaikaiset		
Lainasaamiset	100 000,00	71 000,00
Lyhytaikaiset		
Myyntisaamiset	514 694,57	368 312,48
Lainasaamiset	188 905,00	562 392,96
Muut saamiset	164 634,62	77 172,90
Siirtosaamiset	1 402 565,65	771 975,69
Rahat ja pankkisaamiset	2 450 875,61	4 519 780,23
VASTAAVAA	<u>7 054 332,95</u>	<u>6 536 599,69</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Edellisten tilikausien ylijäämä	1 092 098,63	938 127,53
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	758 417,30	153 971,10
Oma pääoma yhteensä	1 850 515,93	1 092 098,63
VIERAS PÄÄOMA		
Lyhytaikainen		
Saadut ennakot	4 006 464,17	3 644 115,75
Ostovelat	284 261,38	736 855,73
Muut velat	145 628,62	124 125,30
Siirtovelat	767 462,85	939 404,28
VIERA PÄÄOMA	5 203 817,02	5 444 501,06
VASTATTAVAA	<u>7 054 332,95</u>	<u>6 536 599,69</u>